

בחירות
2021

מקור ראשון

ו' בניסן תשפ"א 19.3.2021

רמת

מזד, שרת שיניב

התיישבות וריבונות, משפט וכלכלה, הנגב והגליל, הגירה, דת ומדינה:
מסע בין עמדות המפלגות השונות בסוגיות שעל סדר היום,
רגע לפני שהולכים לקלפי «גיליון מיוחד

דע מה שתשיב גיליון מיוחד לקראת בחירות 2021

בעוד ארבעה ימים ילכו אורחי ישראל אל הקלפי בפעם הרביעית בתוך שנתיים. נדמה שחוסר היציבות השלטוני המתמשך וההתמודדות המורכבת עם מגפת הקורונה הופכים את השיח הציבורי להרבה יותר אישי, כזה שפחות עוסק ברעיונות, עמדות וחזון. אבל הסוגיות הנוצרות שעל הפרק אינן ממתירות בצד. לא ההשתלטות השיטתית של הרשות הפלסטינית על שטחי C, לא המציאות הכלכלית המורכבת בעקבות הקורונה, וגם לא ההתרחשויות בנגב ואבוךן אדמות המדינה. רק לפני כשבועיים פורסמה החלטת בג"ץ בסוגיית הגיר, בטענה שהרשות המחוקקת נמנעה מלהכריע בנושא. כן, גם נושאי דת ומדינה, תיקון מערכת המשפט והפרדת הרשויות לא נעלמו מסדר היום.

לקראת בחירות 2021 חיברנו במקור ראשון, יחד עם המישה ארגונים הויד'פרילמנטריים – רגבים, פורום קהלת, התנועה למשילות ודמוקרטיה, תנועת הריבונות, והמרכז למדיניות הגירה ישראלית – שאלון זהה בנושאי מדיניות שונים. פנינו לכלל המפלגות, ביקשנו לקבל את עמדתן ככל אחת מהסוגיות הללו והבאנו את תשובותיהן ככתבן. חלק מהמפלגות בחרו להשיב רק לחלק מהשאלות, או התייחסו לכמה שאלות בתשובה אחת וזו מופיעה בגיליון במקום הרלוונטי ביותר. אחרות העדיפו שלא ליטול חלק במינם. מטרתו של הגיליון המיוחד להכניס מעט סדר בשיח ובשוק הרעות, לאפשר לקוראים להבין כיצד כל אחד מהמתמודדים על קולותיהם מתכוון לנהוג בסוגיות המפתח, ואולי להקל בכך על המתלבטים מאחורי הפרגור. קריאה נעימה.

מפשט | מה עמדתכם לגבי שיטת מינוי השופטים? | עמ' 4

המתח המובנה בין נבחר הציבור ליועמ"ש | עמ' 5

האם יש לפצל את סמכויות היועץ המשפטי לממשלה? | עמ' 6

כלכלה | הדרך ליציאה מהמשבר הכלכלי ומהגירעון | עמ' 8

הנגב והגליל | איך תתמודדו עם חוסר המשילות בנגב? | עמ' 10

כיצד שומרים על אדמות המדינה בגליל? | עמ' 12

ריבונות | החלטת ריבונות ביו"ש – מה ניתן לעשות? | עמ' 14

הגירה | מהי מדיניות הגירה של המפלגות השונות? | עמ' 16

דת ומדינה השבת במרחב הציבורי | עמ' 18

העמדות השונות בסוגיית הגירור | עמ' 19

בחירה מודעת

התיישבות

מלחמת ההתשה השנייה

הרשות הפלסטינית מנהלת "מערכה בין ההסכמים", והצלחתה קובעת עובדות בשטח. על מדינת ישראל להתעשת ולהחזיר לידיה את היוזמה והשליטה בשטחים הפתוחים ביו"ש

/ מאיר דויטש /

במהלך העשור האחרון מתנהל מאבק חריצדי בין מדינת ישראל ובין הרשות הפלסטינית ביחס לשליטה על השטחים הפתוחים ביהודה ושומרון. כן, מדובר במאבק חריצדי, מפני שמדינת ישראל קפאה על שמריה ואיננה מגינה כראוי על האינטרסים הלאומיים במרחב זה. פעילותה של הרשות הפלסטינית נועדה לקבע את התפיסה שלפיה שטחי A ו-B כבר מצויים בשליטה של הרשות הפלסטינית, והריון העתידי ייסוב על שאלת החלוקה של שטחי C בין מדינת ישראל ובין הרשות הפלסטינית, תוך צמצום מרחב התמרון המדיני.

במובן זה הרשות הפלסטינית מנהלת "מערכה בין ההסכמים", והצלחתה של התוכנית הפלסטינית תביא לצמצום דרסטי ביכולות המיקוח של מדינת ישראל. ככל שמדינת ישראל לא תתעשת ותחזיר לידיה את היוזמה והשליטה האפקטיבית בשטחים הפתוחים, היא עלולה למצוא את עצמה בפני עובדה מוגמרת.

כבר בשנת 2009 פרסם ראש הממשלה הפלסטיני דאו, סלאם פיאר, תוכנית אסטרטגית לבניית התשתית למדינה הפלסטינית, בשם "מסיימים את הכיבוש, מקימים מדינה", שתכליתה: הקמת מדינה פלסטינית בפועל.

בתוך זמן קצר עברה התוכנית לשלב הביצוע, ובמהלך העשור האחרון היא משנה את פני השטח מקצה לקצה. החל משנת 2009, הרשות הפלסטינית מבצעת השתלטות בבנייה ובחקלאות על שטחי C, תוך יצירת רצף טריטוריאלי בין שטחי A ו-B ובינם לבין הקו הירוק, בידוד יישובים יהודיים וחסומת הרצף הטריטוריאלי של ישראל, השתלטות על צירי תנועה ראשיים, השתלטות על משאבי טבע והרס אתרי מורשת יהודיים, בניסיון לטשטש את הקשר והזיקה של העם היהודי לחבלי הארץ הללו.

לטובת קידומה המואץ של תוכנית פיאר הקימה הרשות הפלסטינית תשתית ארגונית רחבה. אף שהיא מהווה הפרדה בוטה של הסכמי אוסלו, היא זוכה לסיוע נרחב במתן שירותים ומימון נדיב מהאחוה האירופי, ממדינות האחוה ומהאר"ם.

הרשות הפלסטינית הקימה רשות מיוחדת במימון בינלאומי, המפעילה צוותי מודדים לצורך רישום והסדר של המקרקעין מטעמה. בהיעדר מהלך ישראלי מקביל, מהלך זה מקבע ריבונות פלסטינית תודעתית ואף משפטית על כלל השטח הפתוח, ובנוסף יאפשר את הפיכתן בפועל של אדמות מדינה וסקר לאדמות פרטיות של פלסטינים. בתוך עשור הוכפל מספר המבנים הפלסטינים הבלתי חוקיים

בשטחי C והוא עומד כיום על כ־65 אלף מבנים, לצד תפישת אלפי דונמים באמצעות השתלטות חקלאית. כמובן, המהלך הפלסטיני יוצר גם שינוי דמוגרפי משמעותי וגידול מסיבי של האוכלוסייה הפלסטינית בשטחי C. נוכח ההבנה כי ביהודה ושומרון מתנהלת מערכה על יציוב המרחב בעתיד, ברגש על מרכיב הקרקע, ונוכח ההשפעה הקריטית שיש למערכה זו על האינטרסים של מדינת ישראל, הן בתוך מרחב יהודה ושומרון והן מחוזה לו, מדינת ישראל חייבת לקבוע מדיניות תקיפה לבלית הפעילות של הרשות הפלסטינית ולהשבת המצב לקדמתו ככל מקום שבו הדבר ניתן, ולשמירה יוזמה על האינטרסים הישראליים במרחב יהודה ושומרון.

ממשלת ישראל נדרשת לראות בשמירה על האינטרסים הלאומיים וההתיישבותיים ביהודה ושומרון עניין קריטי, המחייב פעולה אקטיבית להפסקת פעילות הרשות הפלסטינית לשינוי המצב בשטחי C, ולחזוקת האחוה הישראלית בכלל השטחים הפתוחים במרחב – מתוך ראייה צופת פני עתיד.

בהתאם לכך, על ממשלת ישראל להגדיר כי כל פעילות בלתי מורשית של הרשות הפלסטינית שנועדה לפגיעה בשליטה הישראלית במרחב יהודה ושומרון, לרבות בנייה לא חוקית והשתלטות חקלאית על שטחים פתוחים, וביצוע הסדר מקרקעין באזור שטחי C – הינה פעולה עוינת.

המהלכים המרכזיים הנדרשים מצד מדינת ישראל הם: ביצוע הסדר של המקרקעין ביהודה ושומרון; עריכת מפקד אוכלוסין לאוכלוסייה הערבית בשטחי C; קידום תוכנית מתאר מחוזית 2050 לשטחי C שתיתן מענה ליישובים ולכפרים שהוקמו קודם להסכמי אוסלו או שאושרו כדיו; הקמת יחידת אכיפה ופולגות מג"ב ייעודית לשמירת השטחים הפתוחים, על בסיס מודל "הסיירת הירוקה" ו"יחידת יואב". כל זאת לצד ייעול כלי האכיפה המנהליים והחרפת הסנקציות הכלכליות, וגיבוש תוכנית אב להחזקת השטח ובכלל זה באמצעות חקלאות וייעוד.

מאיר דויטש הוא מנכ"ל תנועת רגבים

בשנים האחרונות אנו עדים למערכה ממומנת ומתוחכמת של הרשות הפלסטינית בשטחי c. בעשור האחרון הוכפלה שם הבנייה הבלתי חוקית ובוצעה השתלטות על רבבות דונמים של קרקע חקלאית. מהם צעדי המדיניות שהייתם נוקטים מול תופעה זו?

שם

פעילות הרשות הפלסטינית בשטחי C נובעת באופן ברור מרצון אסטרטגי לפגוע ביישובים הישראליים ביהודה ושומרון ובתושביהם, למנוע התפתחות יישובים אלו והקמת יישובים חדשים, ולסכל את תוכנית טראמפ או כל תוכנית שלום עתידית שתאפשר את המשך התפתחות היישוב היהודי המבוחד ביהודה ושומרון. בעזרת מימון זר אחריות הרשות על בניית מוסדות ציבור ובהם בתי ספר בשטחי C אסטרטגיים. באמצעות השקעת משאבים באכיפה ובגורמים הרלוונטיים במנהל האזרחי ובמשרד הביטחון, לצד הפעלת לחץ דיפלומטי מול הרשות הפלסטינית והגופים הרים המממנים את הקמת המבנים, ניתן יהיה להיאבק בהצלחה בהשתלטות החוללת.

אנו מתנגדים לכל צעד חריצדי – ישראלי או פלסטיני – באזור. על כל פעולת בנייה בשטחי C להיעשות בהתאם להנחיות הממשלה ובכפוף להוראות המנהל האזרחי.

ימינה

הברזה רשמית על מערכה לאומית כנגד ההשתלטות הפלסטינית בשטחי C, כולל הקצאת משאבים והגדרת המערכה כיעד אסטרטגי למערכת הביטחון, כפי שיו"ר ימינה נפתלי בנט ביצע בכהונתו כשר הביטחון, ולצערנו התהליך נעצר על ידי בני גנץ. הפשרת כלל המקרקעין ביהודה ושומרון בתוך המש שנים, ומניעת ההשתלטות הלא חוקית שמבצעת הרש"פ בשטחי C.

תמ"מ יו"ש – תכנון תוכנית מתאר מחוזית

לשטחי C בתוך שלוש שנים, המתאמת לגידול הצפוי באוכלוסייה עד 2050. התוכנית תכלול את היישובים והכפרים שהוקמו קודם להסכמי אוסלו, או שאושרו כדיו על ידי מוסדות התכנון. במקביל, גיבוש תוכנית אב להחזקת השטח, ובכלל זה באמצעות חקלאות וייעוד.

חוצה

חלוקת יהודה ושומרון לשטחי A, B ו-C נובעת מהסדר הביניים אוסלו ב', שהיה אמור להסתיים במאי 1999. אנתנו היינו מקדמים הסדר קבע, שבמסגרתו תקום מדינה פלסטינית על שטח המבוסס על קווי יוני 1967, עם שינויי גבול שיבטיחו שרוב המתיישבים יסופחו בפעם הראשונה למדינת ישראל. זהו ההסכם היחיד שיבטיח את המשך קיומו של החזון הציוני של מדינת לאום יהודית דמוקרטית.

החלטת ממשלה לשימור הצינורות הדחית השטחים הפתוחים, שתיתן לראשונה מענה מדינתי לתוכנית ההשתלטות הפלסטינית, מגובה בתקציבים, תקנים, חקיקה מתאימה ומנגנונים ביימשרדיים לאתגר שימור השטחים הפתוחים. זאת הן בהיבטי הפיקוח והמניעה, והן בהיבטי הפיתוח והשימור של השטחים הפתוחים באמצעות ייעוד, מרעה וחקלאות בארמות המדינה, וחידוש השלמת הסדר המקרקעין; הסדרת ההתיישבות הצעירה כולה, בין כשכונות של יישובים ותיקים ובין כיישובים נפרדים, תוך הקצאת תקציבים ותקנים לעבודת הסדרה אינטגרטיבית הן בהיבטי מעמד הקרקע והן בהיבטי התכנון; תנופת בנייה בכל רחבי יהודה, שומרון ובקעת הירדן, תוך רגש על פיתוח יישובי הקצה (שסומנו כ"מובלעות"), ותוכנית ממשלתית להכפלת מספר התושבים היהודים באזור.

תקציבו: הגדלה משמעותית של תקציב הפיקוח והאכיפה, אך בעיקר הגדלה משמעותית של כוח האדם בשטח על מנת לאפשר אכיפה מהירה ויעילה.

עדכון מדיניות אכיפה: יש לקבוע מדיניות אכיפה המתמקדת ראשית באזורים אסטרטגיים שבהם בונים הפלסטינים בסמוך לצירים מרכזיים, וכדי ליצור רצפים טריטוריאליים שאינם בהכרח

צמודים לריכוזי אוכלוסייה קיימים. במסגרת זו יש להגדיר מחדש את המושג בנייה בלתי חוקית באופן שיבחין באופן נרחב בכלל הספקטרום: מנטיעת עץ, עבור בהקמת גדר ועד להקמת מבנה. באמצעות הגדרות חדשות אלה יש לקבוע את תערוף ודחיפות הטיפול.

חידוש הסדר המקרקעין ביהודה ושומרון; נהאל את סקר הקרקעות ביהודה ושומרון ונסיים את הליך ההכרזה על הארמות בשטחי C בארמות מדינה – תהליך שלא נערך כבר למעלה מחמישים שנה. כדי להוציא את המהלך לפועל נקים מנהלת מיוחדת עם תקציבים ותקנים כבר בשנת 2021.

עדכון צווי האלוף: צווי האלוף הם כלי מרכזי בכלימת התופעה, באכיפה ובהתרעה. יש לעדכן את צווי האלוף בהתאם למציאות המשתנה בשטח, כך שייטיעו בהרתעה ויאפשרו מניעת בנייה כבר בשלבים מוקדמים.

המדיניות היחידה שישראל צריכה להוביל בשטחי יו"ש היא להביא לכינון הסדר מדיני בין הפלסטינים לישראל. זהו האינטרס הלאומי העליון של מדינת ישראל. שלום וביטחון שלובים זה בזה, יביאו יחד לשגשוג ותיקון חברתי.

מדיניות של אפס סובלנות נגד שוד קרקעות המדינה והבנייה הבלתי חוקית.

לטעמנו לא ניתן לגבש פתרון נקודתי לבעיה זו ללא התייחסות רחבה יותר לסוגיית ההתיישבות היהודית ביהודה ושומרון בכללותה, ופתרון שוטף ומהותי למתיישבים ולצרכיהם. אנו סבורים כי שאלה זו כרוכה בסוגיית החלת ריבונות ביו"ש.

ממפלגת הליכוד לא נמסרה תשובה.

ממפלגת כחול לבן לא נמסרה תשובה.

מהרשימה המשותפת לא נמסרה תשובה.

ממפלגת רע"מ לא נמסרה תשובה.

רבים תולים את צניחת האמון במערכת המשפט באופן בחירת שופטי בית המשפט העליון.

האם תתמכו בשינוי שיטת מינוי השופטים באופן שידמה למקובל במדינות מערביות אחרות, כך שהמינוי ייעשה על ידי נבחר ציבור בלבד? אם לא, באיזו שיטת מינוי שופטים תתמכו?

שיטה זו תגביר את האמון במערכת המשפט ובאופן בחירת השופטים.

לא ניתן להכחיש כי קיימת בעיה אמיתית באופן בו מתנהלת מערכת המשפט ובעיקר בית המשפט העליון. צניחת האמון במערכת המשפט היא סימפטום לבעיה זו, ולא ניתן לטפל בה מבלי לבצע טיפול שורש במערכת שלא מכבדת כהלכה את הפרדת הרשויות במדינת ישראל, את הממשלה, את הכנסת ואת הציבור שבה. בהגעת שביית המשפט העליון החל לשלוח ידיו באופן שגרתי וללא בושח לסוגיות פוליטיות וערכיות רגישות ביותר, והחלטותיו משקפות את דעותיהם המוקדמות של השופטים היושבים בהרכב ולא את הדין ומצוות המחוקק, חובה לשקול ברצינות ובחובב לשנות את שיטת מינוי השופטים באופן שייתן משקל רב יותר לעמדות הערכיות של הציבור כפי שהן משקפות באמצעות נבחריו.

מרצ

ה"צניחה" של אמון הציבור במערכת המשפט נובעת מהתקפה פרועה וחסרת רסן של ראש ממשלה העומד למשפט ועושה הכל כדי להתחמק ממנו, כולל הרס אמון הציבור במערכת המשפט. את המערכה הזו מלווים משאבים רבים, כולל כסף זר ועלום שמקורותיו מוסתרים מהציבור, והיא מיושמת גם על ידי חלק מהארגונים החתומים על שאולון זה. הוועדה לבחירת שופטים היא מופת לאיזון הנכון שבין נבחרי ציבור למערכת המשפט, והיא נחשבת למודל מוערך בעולם כולו. השינוי היחיד שיש לעגן בחקיקה ביחס לוועדה לבחירת שופטים הוא ייצוג של ח"כ מהאופוזיציה בוועדה, מסורת ארוכת שנים שנועדה להבטיח ששופטי ישראל ייבחרו על ידי נציגות כלל האזרחים, מסורת שהופרה ברגל גס על ידי קואליציות נבחרות, ובהן זו הנוכחית עם גנץ.

ליכוד

באופן מסורתי נהוג למנות אחד מחברי הכנסת מהקואליציה ואחד מהאופוזיציה, אולם נהוג זה שונה בשנים האחרונות השפיע באופן ישיר על הליך בחירת המועמדים, על ידי חיזוק הבריתות הפוליטיות בו. יש עתיד מאמינה בטוהר הליך הבחירה ובהסכמה דמוקרטית על המינויים, בד בבד עם מתן מקום למגוון הקיים בציבור הישראלי. על כן בכוננתנו לעגן בחוק יסוד השפיטה את חובת כהונת חבר כנסת מהאופוזיציה לצד חבר כנסת מהקואליציה בוועדה למינוי שופטים, כך שבכל עת יהיה נציג אופוזיציה חבר בוועדה. זאת כדי לשקף את נציגות הציבור כפי שמתקיימת הלכה למעשה בחברה הישראלית, וכדי לחזק את האמון ואת הלגיטימציה הציבורית בהליך הבחירה.

העבודה

שיטת מינוי השופטים בישראל במתכונתה הנוכחית היא טובה

▲ בית המשפט העליון, מאי 2020
צילום: אורן בן חקון

ביסודה, והיא מבצעת את התכלית העיקרית שלה: ערכאות בתי המשפט ברובן הגדול מלאות בשופטות ושופטים מקצועיים וראויים, אשר עובדים יום וליל כדי לעשות משפט צדק ללא מורא וללא חשש ממשוא פנים. קיים חשש אמיתי ולא בלתי מבוסס שבאקלים הפוליטי הנוכחי, כשראש הממשלה הוא אדם הנאשם בעבירות שחיתות חמורות, שינוי שיטת מינוי השופטים על דרך של הליך שימוע פומבי יביא לפוליטיזציה יתר בהליך המינוי, ולכך ששופטות ושופטים ישתחו משנתנם. באופן שמתכתב בצורה ישירה עם האג'נדה של נבחרי הציבור ששאלת המינוי תלויה לחלוטין בהם. זהו מדרון חלקלק שעלול להפר בכוחות את עקרון הפרדת הרשויות ואת השארת מערכת המשפט הישראלית כמערכת עצמאית ובלתי תלויה.

הליכוד

ממפלגת הליכוד לא נמסרה תשובה.

כחול לבן

ממפלגת כחול לבן לא נמסרה תשובה.

הרשימה המשותפת

מאשרשימה המשותפת לא נמסרה תשובה.

המחבר

ממפלגת רע"מ לא נמסרה תשובה.

לפי חלק משופטי בג"ץ הממשלה כפופה לחוות הדעת של היועמ"ש, לרבות בנושאים שנוגעים ל"סבירות שיקול הדעת" של השרים.

האם מצב זה מקובל עליכם? ואם לא, כיצד אתם מתכוונים לפעול לשינויו?

ישראל ביתנו

שיטת הממשל הקיימת מקשה על המשילות ועל ניהול מדינה ראוי, וגורמת לאובדן אמון העם בנבחריה. אנו נפעל לחיזוק המשילות ולהשבת האמון, בין השאר על ידי כינון חוקה והקמת בית משפט לחוקה, למניעת המאבק הכלתי פוסק וההאשמות ההדדיות בין שלוש הרשויות - השופטות, המחוקקת והמבצעת.

מרצ

מצב זה לא רק מקובל עלינו, אלא חשוב בעינינו. כמו שלמדנו כולנו בשיעורי האזרחות, בניגוד למנטרה הידועה, דמוקרטיה איננה (לפחות לא רק) "שלטון הרוב" אלא שלטון החוק. שלטון הרוב הוא מנגנון ההכרעה מי יעמוד בשלטון, אך כולם כפופים לחוק. בדמוקרטיה בתי המשפט הם פרשני החוק, ומכריעים כיצד ליישמו. בהיי היום-יום של הממשלה, היועצים המשפטיים ובראשם היועץ המשפטי לממשלה הם פרשני החוק.

ימינה

ממשלה צריכה למשול ויועצים לייעץ, ותפקידם הוא לא ליטול סמכויות מהשרים. כשרת משפטים איילת שקד לקחה עורך דין פרטי לייצג את עמדת המדינה בחוק ההסדרה, מכיוון שהיועמ"ש סירב לייצג את עמדתה ועמדת הכנסת. כך צריך לנהוג בכל מקרה שבו היועץ אינו מייצג את עמדת הדרג הנבחרת. יש לעגן זאת בתקנות או בחקיקה.

הציונות הדתית

המצב לא מקובל בכלל. כאמור לעיל, נקדם חקיקה בכמה מישורים: נקבע כי חוות דעתו של היועץ היא חו"ד מייצגת ולא מחייבת; נקבע כי הממשלה או כל שר מחברי הממשלה יוכלו לקבל ייצוג שאינו מטעם היועמ"ש, וליועמ"ש לא תהיה הזכות להתייצב בהליך בשם המדינה; נבטל את עילת הסבירות על החלטות של נבחרי ציבור בכנסת ובממשלה; נחזיר את המגבלות על זכות העמידה בבג"ץ, באופן שרק מי שנפגע במישרין מהחלטה או מפעולה שלטונית יוכל לעתור נגדה לבית המשפט.

תקווה חדשה

היועץ המשפטי לממשלה אינו יכול לטרכ לייצג את עמדות השרים ולא להביא את עמדתם בפני בית המשפט, רק בשל העובדה שהוא חולק על סבירות שיקול הדעת שלהם. אנו מציעים לאפשר לשרים לקבל ייצוג משפטי עצמאי בכל המקרים שבהם הם חלוקים על דעתו של היועץ המשפטי לממשלה.

העבודה

בחון המציאות מראה כי היועמ"ש בעצמו פעמים רבות מגביל את התערבותו בסוגיות פוליטיות או מדיניות כאלה ואחרות, ונמנע מלקבוע מסמרות בעניינים המסורים לסמכות הממשלה. לראיה, אחת השאלות הבערות ביותר המלווה אותנו בשנים האחרונות, בדבר הכשירות החוקית והמוסרית של ראש ממשלה הנאשם בפלילים להמשיך ולכהן בתפקידו, הושבה עד כה למעשה בחוב על ידי היועמ"ש, מהטעם כי אין זה מתפקידו לעקר מתוכן את רצון הבחור.

כל ניסיון להגביל את יכולת ההתערבות של שומרי הסף המשפטיים במדינה ולהגדיר עברם עילת התערבות מוסכמת, הוא ניסיון מסוכן שעלול לפגוע בעצמאות מערכת המשפט ובעקרון שלטון החוק.

ברבות השנים סמכויות הייעוץ המשפטי לממשלה גדלו משמעותית בשל הכרעות שהתקבלו על ידי היועצים המשפטיים לממשלה, ומבלי שניתן להחלטות אלו אישור הכנסת או הממשלה. אין מחלוקת כי החלטות הדרג הנבחר והשרים צריכות להיות מנומקות ושוויוניות, אולם המצב הנוכחי הוביל פעמים רבות לפעלתנות יתר של יועצים משפטיים, שהיה בה כדי לפגוע ביישום החלטות מדיניות חשובות הנמצאות במתחם הסמכות של נבחרי הציבור, ושהמקום לשיפוטן אינו במשרד היועץ המשפטי אלא בספירה הציבורית.

יהדות התורה

יועץ לטעמנו כשמו כן הוא, מתפקידו אך ורק לייעץ. קבלת ההחלטות בפועל אמורה להיעשות על ידי נבחרי הציבור, מאחר שהם גם נושאים באחריות מול הציבור בישראל. יהדות התורה תומכת בחקיקה שתגדיר במדויק את סמכויותיו של היועמ"ש ותגדר אותן.

הליכוד

ממפלגת הליכוד לא נמסרה תשובה.

כחול לבן

ממפלגת כחול לבן לא נמסרה תשובה.

הרשימה המשותפת

מאשרשימה המשותפת לא נמסרה תשובה.

המחבר

ממפלגת רע"מ לא נמסרה תשובה.

משלוש יוצא אחד

הניסוי הישראלי הייחודי של מוסד היועמ"ש כשל. מתחייבת התאמה לנהוג ולמקובל בעולם - הפרדת הייעוץ, הייצוג והתביעה לרכיבים נפרדים, שבראשם יעמדו אנשים שונים

/ זאב לב /

אישר בשנת 2019 שימוש בסנקציות נגד סרבני חיסון להצבת. דוגמה הפוכה ראינו בעבר עם מינויו של עו"ד דן אלרד לממלא מקום פרקליט המדינה. היועץ מגדלבלט כתב אז לשר המשפטים כי ישנה "מניעה משפטית" למינוי, אולם לאחר לחץ תקשורתי חזר בו והודיע כי ניתן למנות את עו"ד אלרד. אז האם "מניעה משפטית" היא אכן מניעה אובייקטיבית, או שמא רק דרך לבטא את עמדתו הזמנית של היועץ? הבעיה אינה רק בהצגת עמדת היועץ המשפטי כאמת אובייקטיבית, בעוד שלמעשה אינה כזו. הבעיה מתרחבת כאשר לוקחים בחשבון גם את ניגודי העניינים השונים שבהם מצוי היועץ.

כך למשל, בשנת 2018 התיר היועמ"ש לראש הממשלה נתניהו לקבל מימון לצורכי הגנתו מבין רודו נתן מליקובסקי. אלא שעם התפתחות ההליכים, וכאשר הקרב בין התביעה להגנה החל להתחמם, חזר בו לפתע מגדלבלט מעמדתו הקודמת והורה על השבת הכספים. מדובר בחזרה תמוהה מחוות דעת קודמת, המערערת באחת את יכולת הנאשם להתגונן. כאשר חוות הדעת ניתנת על ידי אותו אדם עצמו העומד בראש התביעה כנגד נתניהו, ואשר הפסד במשפט עלול להביא לסוף הקריירה המשפטית שלו, העניין הופך לשעורורייתי. ואם בכל לא די, הגיעה עמדתו של היועץ במספר עניינים הנוגעים לפעולת הממשלה, וגרמה גם היא להרמת גבות. כך למשל הודיע מגדלבלט כי יש לראות את הצבעת השדים שמונו על ידי בני גנץ בממשלה כשווה מספרית לזו של השדים שמונו על ידי נתניהו - לכאורה בניגוד מפורש לחוק.

ברומה, קבע היועמ"ש כי טרם העברת חיסונים למדינות זרות יש להיוועץ בקבינט המדיני-ביטחוני, שוב בניגוד לחוק מפורש. כל זאת תוך גרימת נזק אדיר למאבק בקורונה ולמדיניות הישראלית מול מדינות זרות, ותוך העברת כוח משמעותי לצד אחד של השדה הפוליטי, וכנגד ראש הממשלה אשר היועמ"ש תובע בימים אלו ממש, ואשר העלה טענות כנגד התנהלותו בבית המשפט.

אין מנוס אלא להבין שהניסוי הישראלי הייחודי של מוסד היועמ"ש כשל, וכי מתחייבת התאמה לנהוג ולמקובל בעולם - הפרדת הייעוץ, הייצוג והתביעה לשלושה רכיבים נפרדים, שבראשם יעמדו אנשים שונים.

אין לנו אלא לקוות כי הכנסת הקרובה תשכיל לפעול סוף סוף לפיצול תפקיד היועמ"ש, באופן שיאפשר לממשלה ולשריה קבלת ייעוץ מקצועי, ייצוג הולם, והסרת חשש ההליכים המשפטיים מעל ראשם.

עו"ד זאב לב הוא היועץ המשפטי של התנועה למשילות ודמוקרטיה

מהפסק "ובחוקותיהם לא תלכו" למדו חכמינו איסור לחקות את דרכי ההתנהגות של אומות העולם. אלא שגם האיסור הזה, לימדנו חכמים, אינו חל על חוקי הגויים שיש להם טעם ברור והגיוני. מוסד היועץ המשפטי לממשלה בישראל הוא דוגמה מובהקת למקום שבו אנו הולכים כנגד המקובל בכל שאר מדינות העולם, אבל דווקא דוגמה זו נראית כשיש לה גודל. ראשית חשוב להבין כי היועמ"ש הינו מוסד ייחודי, הכולל תחת אדם אחד מגוון סמכויות שונות וסותרות: הוא האחראי על מתן הייעוץ המשפטי לממשלה, הוא האחראי הבלעדי על ייצוג הממשלה בבתי המשפט, השונים שבהם מצוי היועץ.

בישראל אדם אחד מרכז אצלו מגוון סמכויות שונות וסותרות: מתן הייעוץ המשפטי לממשלה, האחראי הבלעדי על ייצוג הממשלה בבתי המשפט, והעומד בראש התביעה. לשילוב כזה אין אח ורע בשום מדינה מתקדמת

הוא העומד בראש התביעה ומאשר אישית חקירות ותביעות כנגד שרי הממשלה וראשה. לשילוב כזה אין אח ורע בשום מדינה מתקדמת.

כבר בהיגיון הפשוט ניתן להבין שהתפקידים השונים של היועמ"ש מציבים אותו ואת הממשלה בניגוד עניינים בלתי אפשרי. כיצד למשל ייצג היועמ"ש את הממשלה בנושאים שבהם הממשלה פעלה כנגד עצמו? והאם יעוץ לפעול בהתאם לשיקול דעתו הענייני, כנגד עמדת היועמ"ש, כאשר אותו יועמ"ש יכול להורות על פתיחה בחקירה נגדו ועל העמדתו לדין?

אולם אם ההיגיון הפשוט אינו מספיק, הרי שהמציאות זימנה לנו לאחורונה מספר דוגמאות לנזקים הנגרמים מריכוז עוצמה רבה כל כך בידו אדם יחיד. באותה הורמנות למדנו שהמילים "מניעה משפטית" או "חוות דעת משפטית", שהגדרות כפי היועצים המשפטיים, אינן באמת חד משמעיות כפי שהיו רוצים שנחשוב.

הדוגמה האחרונה לפריכות חוות דעתו של היועמ"ש פורסמה מעל דפי עיתון זה, בנוגע להתנגדות היועץ המשפטי לממשלה אביחי מגדלבלט לנקיטת סנקציות כנגד סרבני חיסונים. לדבריו יש לחוקק חוק חדש לצורך העניין, אשר ייאלץ כמונן לעבור תחת ביקורת בג"ץ. אלא שכפי שנחשף, אותו יועץ עצמו

היועמ"ש מנדלבלט צילום: אורן בן חקון

במקביל נקבע כי עצותיו של היועמ"ש אינן מחייבות, וכי היועמ"ש לא יוכל להתייצב בערכאות ולייצג עמדה שנוגדת את עמדת הממשלה שאותה הוא מייצג.

ימינה ימינה תתמוך בפיצול התפקיד ויצירת תפקיד תובע כללי סמכויותיו הרבות של היועמ"ש עלולות להעמיד אותו במצב של ניגוד עניינים בין תפקידיו של היועמ"ש בראש התביעה הכללית, ובין תפקידיו האחרים כיועץ לממשלה ושריה. ביסודו, תפקיד ראש התביעה הכללית הוא תפקיד מעין שיפטי, והוא שונה במהותו מתפקידיו האחרים של היועמ"ש.

שם היועץ המשפטי לממשלה מחזיק בסמכויות שאין להן אח ורע בעולם המערבי. בהחלט יש מקום לבחון חלופות למצב הקיים, בהן חלופות שאומצו במדינות שונות בעולם, באופן אשר יבטיח הן את עצמאות ואיכות הייעוץ המשפטי שיינתן לממשלה, והן את הגינות ועצמאות הגוף האחראי על התביעה הפלילית. בעולם המערבי קיים מגוון רחב של מודלים לחלוקת סמכויות בין גופי התביעה והייעוץ השונים, וראוי שהבחנה שתיעשה בישראל בהירות ובעיון תבסס על ניסיונותיהן של אותן מדינות.

הציונות הדתית הפרק השני ברפורמת הציונות המשפט הוא פיצול סמכויות היועמ"ש לממשלה. נפצל ונגריר בחקיקה את תפקיד היועץ המשפטי לממשלה לשלושה תפקידים נפרדים: היועץ המשפטי לממשלה, שיעסוק בייעוץ לממשלה, בסיוע בניסוח חקיקה וכדומה; התובע הכללי, שיעמוד בראש מערכת התביעה הפלילית; מייצג המדינה בערכאות, שיעמוד בראש מערך הייצוג בתביעות אזרחיות ומנהליות בפני בתי המשפט השונים.

יהדות המורה המצב הנוכחי שבו היועמ"ש מחזיק גם בראשות התביעה אינו תקין, והוא יוצר מצב בלתי נסבל שבו פקיד מחזיק בכוח רב מול שרי הממשלה ונציגי הציבור. לפיכך אנחנו תומכים בהפרדה מוחלטת בין התפקידים.

חרצ השאלה כאן מטעה. ישנם מודלים שונים בעולם ולא ניתן לדבר על "הנהוג בעולם". מרצ מתנגדת בחריפות לפוליטיזציה של היועצים המשפטיים במשרדי הממשלה, ופגיעה בשומרי הסף שאמונים על שלטון החוק. מרצ מתנגדת לכל צעד שנועד לפגוע בעצמאות מערכת המשפט הישראלית: בתי המשפט, מוסד היועץ המשפטי לממשלה והתביעה הכללית.

תקווה חדשה אכן, מודל היועץ המשפטי לממשלה בישראל הוא יחיד מסוגו בעולם ומגלם בתוכו ניגוד עניינים אינהרנטי: מחד, הוא מסייע לשרי הממשלה ומנפיק להם חוות דעת באופן שוטף כיצד עליהם לנהוג. מאידך, הוא עומד בראש התביעה הכללית, כך שהוא המחליט בסוגיות של חקירה והעמדה לדין של הדרג הפוליטי.

לכן, אנו תומכים בפיצול מוסד היועץ המשפטי לממשלה, וזאת באמצעות העברת סמכויות ראש התביעה הכללית לפרקליט המדינה, כך שהיועץ המשפטי לממשלה יוכל לבצע את תפקידו ללא ניגודי עניינים.

ליפיד 2021 יש עתיד כל הצעה לרפורמה במערכת המשפט, לרבות שינוי בהגדרת תפקידיו של היועמ"ש, ייבחנו באופן נקודתי וענייני ככל שיוצעו הצעות קונקרטיזיות ומפורטות לעניין.

העבודה כל עוד המציאות הפוליטית והמשפטית בישראל היא כזו שבראש הממשלה עומד אדם הנאשם בעבירות שוחד, מרמה והפרת אמונים, אין מקום לבצע פיצול בתפקידיו של היועמ"ש. מהלך כזה יש בו כדי להשפיע באופן מסוכן על ההליך המשפטי המתנהל כנגד ראש הממשלה.

כשנגיע, בתקווה גדולה במהרה, ליום שבו הממשלה והעומד בראשה יהיו נקיים מכל חשד לעבירות שחיתות, ניתן יהיה לבצע בחינה מחודשת של הצורך לשינוי סדרי העבודה של מוסד היועץ המשפטי לממשלה. שינוי זה יידרש להתבצע בראייה מושכלת ומקצועית, ששמה בראש סדר העדיפויות את היכולת של היועץ המשפטי לממשלה להבטיח את עקרון שלטון החוק ולסייע לממשלה הנבחרת לממש את מדיניותה במסגרת גבולות הדין.

הליכוד ממפלגת הליכוד לא נמסרה תשובה.

כחול לבן ממפלגת כחול לבן לא נמסרה תשובה.

القائمة المشتركة מהרשימה המשותפת לא נמסרה תשובה.

الموحدة ממפלגת רע"מ לא נמסרה תשובה.

הפזורה הבדואית הבלתי חוקית בנגב היא סוגיה לאומית כבדת משקל, שנדמה כי כל הניסיונות להסדרתה הביאו רק להחרפת הבעיות וליצירת כאוס וחוסר משילות. מה תשנו ותחדשו בטיפולכם בסוגיה זו?

העיירה הבדואית חורה בנגב
צילום: יוסי אלוני

מיוחדות, למשל יחידת עילית של משמר הגבול בסדר כוח גדול של לפחות כ-1,000 שוטרים, מערך תביעה ובתי משפט שיתמחו בטיפול בסוגיות הנ"ל, להם יוקצה כוח אדם בהיקף ובאיכות המתאימים להתמודדות עם אתגרים מורכבים אלה.

לפיד 2021 יש עתיד
תנאי המחיה של הברואים ירודים לעומת שכניהם היהודים. מצב התשתיות ירוד ובחלקו אינו קיים כלל; מערכת החינוך לוקה בחסר משמעותי של משאבים; זכויות רפואיות אינן באות לידי מימוש, ותחום הקרקעות שרוי במחלוקת עמוקה ורבת שנים. יש עתיד מאמינה כי השתלבות החברה הבדואית בחברה הישראלית היא אינטרס הדדי. נפעל לכך שהחברה הבדואית תקודם במגמה להגיע לשוויון זכויות מלא, וכך ימומש גם הפוטנציאל הכלכלי הגלום במגזר להמשך פיתוח מדינת ישראל בכלל והנגב בפרט. כד נמשיך להפעיל ולפתח תוכניות לעידוד גיוס ברואים לצה"ל. נחזק את שלטון החוק גם בחברה הבדואית. גם בתחומים הפליליים וגם בתחומים האזרחיים – בדגש על נושא הקרקעות – איש אינו פטור מן החוק במדינת ישראל.

מערכת הדרגתית של הסדרים המלווה בהשקעה ממשלתית משמעותית בכלל תחומי החיים, לרבות תשתית, חינוך, תחבורה, רפואה, בריאות ועוד – תיצור שינוי אמיתי ותביא למציאות טובה יותר ולמערכת יחסים בריאה יותר בין החברה הבדואית למדינת ישראל. באמצעות הירברות עם מנהיגים בחברה הבדואית אפשר להגיע להסדרה הדרגתית מסכמת עם המגזר כולו. בלי לוותר על קיום החוק, נשאף למצוא פתרון מוסכם אשר יממש את רצונות שני הצדדים וייצר עתיד טוב יותר לחברה הבדואית במדינת ישראל.

יהדות התורה
אנו סבורים כי מדינת ישראל צריכה "להחיל ריבונות" בנגב ולשמור על החוק הישראלי במלואו, ואין זה משנה אם העבריינים הם יהודים או ערבים, בדואים או אחרים.

הליכוד
ממפלגת הליכוד לא נמסרה תשובה.

כחול לבן
ממפלגת כחול לבן לא נמסרה תשובה.

القائمة المشتركة
ממפלגת רע"מ לא נמסרה תשובה.

الوحدة
ממפלגת רע"מ לא נמסרה תשובה.

שם
בעיית הפזורה הבדואית היא בעיה תמורה שהולכת ומחריפה עם השנים, מהווה סיכון ביטחוני, מעודדת פשיעה הפוגעת ביישובי הסביבה וגם בבדואים עצמם. יש לפעול בנחישות ובשיתוף פעולה עם ההנהגה הבדואית והיישובים בנגב למציאת פתרון ראוי והוגן כלפי כלל תושבי הנגב. ככל מקרה, וגם בזמן הביניים, חובה להגביר את מאמצי המשטרה בנגב ולהשיב למדינת ישראל את הריבונות באזור, כדי לטפל בפשיעה הגואה שממוקדת במידה רבה בחלק מיישובי הפזורה.

ישראל ביתנו
ביטחון הפנים היוני לתחושת הביטחון האישי של אזרחי מדינת ישראל, כמו גם להבטחת היציבות ולכלכלה משגשגת. חייבים לשים סוף לטרור, לפחד ולמדינה בתוך מדינה שמקיימים הברואים בנגב. לתושבי הדרום מגיעים חיים שקטים בלי לחשוש מפשע, סמים, פרוטקשן ונהיגה פרועה בכבישים. אובדן השליטה בנגב, מצריך הקמת מערך ייעודי שיכלול יחידות משטרה

הקהילה הבדואית מהווה כ-30% מכלל תושבי הנגב, אך מחזיקה רק בכ-3.5% מאדמות הנגב. סך התביעות של הברואים בנגב מגיע ל-5% בלבד מאדמות הנגב. אי ההכרה ואי ההסדרה של היישובים הבדואים בנגב פוגעת קשות בכני האדם ביישובים הלא מוכרים ובנגב כולו. ההסדרה היחידה שהמדינה הציעה עד כה היא אורבניזציה כפויה בערים שהפכו להיות ערים עניות ביותר ומחוסרות תשתיות בסיסיות, ולא סיעו במאומה, זאת בזמן שיהודים בנגב מוזמנים לבחור בין שלל צורות חיים, מחוות בורדים דרך יישובים כפריים וקהילתיים, וכמובן בערים הגדולות. הרוגמה הצורמת ביותר היא אום אל-חירק, יישוב שתושביו גורשו בטענה שהוא "לא חוקי", רק כדי להקים על אותו שטח את היישוב היהודי החוקי חירן. לתפיסת מרצ, בנגב יש מקום לכלים, תוך שכנות טובה וכבוד הדדי. להתיישבות הבדואית יש להציע תוכנית רצינית בשיתוף חברות וחברי הקהילה, שתענה על מאפייני החיים, תכיר ותסדיר ביישובים שעונים על מאפיינים תכנוניים המוכרים עבור יישובים יהודיים דומים, ותציע פתרונות אמיתיים ובני קיימא לאחריים.

בשימוש בכוח צבאי, לא נחשוש מכך.

תקווה חדשה
בסוגיה זו חייבים לחתור לפתרון ולהפסיק לרחות קבלת החלטות קשות. המשך המצב הקיים גורם לכך שהבעיה הולכת ומחריפה ככל שעובר הזמן. אנו מתכוונים לשים קץ להפקרות בטיפול בנגב, בפעילות נחושה שתשלב את כלל הכלים העומדים לרשות גורמי האכיפה. נילחם באלימות ובארגוני הפשיעה, בפרוטקשן ובפשיעה החקלאית, נאסוף את כל הנשק הבלתי חוקי ונחוקק עונשי מינימום על החזקה וסחר בנשק בלתי חוקי – הצעה של יו"ר תקווה חדשה גרעון סער שנבלמה על ידי הממשלה הנוכחית. בנוסף נחזק את תחושת הביטחון במרחב הציבורי באמצעות שימוש במצלמות חכמות ובאמצעים שיחזירו את הביטחון האישי לאזרחים. לבסוף נקדם פתרון אשר יסיום אחת ולתמיד את סכסוך הקרקעות המתמשך עם המדינה.

ימנה
הליכוד איבד את הנגב ואת הגליל ואנחנו נחזירים לירדנו. עם הקמת הממשלה נעביר החלטת ממשלה שתציב יעד לאומי למיגור הפשיעה בנגב ובגליל. נייצר מערכות תמריצים שיאלצו את תושבי הפזורה לעבור ליישובי קבע במהירות, ונוביל מדיניות של אפס סובלנות להשתלטות על קרקעות. נכפיל את כוח השיטור לאכיפת החוק בנגב והגליל, בין השאר באמצעות חטיבות מילואים חדשות המתבססות על מתנדבים שפרשו משירות מילואים צה"לי. נחמיר את הענישה על פרוטקשן, נמשיך במקום שבו עצרה איילת שקד למלחמה בתופעת הפוליגמיה ובאלימות בתוך המשפחה, ונחזק את ההשקעה במערכות חינוך ורווחה ובפתרונות תעסוקה. אם יש צורך

מרצ
בנגב מתגוררים אזרחי ישראל – יהודים וערבים.

הציונות הדתית
יו"ר מפלגת הציונות הדתית ייסר את תנועת

רגבים ונמנה במשך שנים על מנהליה. מתוקף כך הוא מכיר לעומק את סוגיית הברואים בנגב, את השגיאות הרבות בהתנהלות המדינה עד כה בעניין, ואת דרכי הפתרון. המפתח נעוץ בהבנה שריבונות היא לא עניין תיאורטי, ואם היא לא נאכפת – היא לא קיימת. באופן מעשי יש להפריד בין תביעות הבעלות להסדרת ההתיישבות, והחזרת הריבונות והמשילות לנגב. בתביעות הבעלות יש לטפל באמצעות הקמת בית משפט לבידור תביעות נוגדות, ומימוש מיידית ונחושה של פסקי הדין באופן שבו יהיה ברור שהנגב אינו אקסטרטריטוריה ויש בו דין וגם דין.

במקביל ובמנותק יש להחזיר את המדינה לנגב. מחד להסדיר את ההתיישבות בגבולות היישובים הקיימים ועל אדמות מדינה, ומאידך לגלות אפס סובלנות להפרות חוק מכל סוג שהן ולבצע אכיפה נחושה בנגב. נקדם החלטת ממשלה שתגדיר את הטיפול בפשיעה במגזר הבדואי בדרום כיעד לאומי, תתכלל את פעילות כלל הגופים הרלוונטיים סביב שולחן עגול, ותקצה את המשאבים הנדרשים לשם כך. בין היתר: נסגור על העבריינים מכל כיוון אפשרי באכיפה כלכלית, פלילית ומנהלית;

נגב ייבחר העם

מאז שנותיה הראשונות נוקשת מדינת ישראל מדיניות מזגזגת ובלתי עקבית בנוגע להסדרת התיישבות הבדואים בנגב. ככל שיידחה הטיפול, הבעיה תחריף ופתרונה יהיה סבוך יותר ויותר

/ אברהם בנימין /

בישראל חיים כ־9,246,000 איש המתגוררים בשטח כולל של קצת יותר מ־940 קמ"ר. בפוריה הברואית בנגב, כולמר מחוץ ליישובים המוסדרים, חיים למעלה מ־80,000 איש. פחות מאחוז אחד מתושבי מדינת ישראל מתגוררים בשטח המשתרע על פני כ־600 קמ"ר. הם מפורזים ככאלפים מקבצים המונים קרוב ל־85,000 מבנים לא מוכרים ולא מוסדרים.

סוגיית הברואים בנגב מלווה את מדינת ישראל מיום הקמתה, וביתר שאת בעשורים האחרונים. לסוגיה זו שני ראשי חץ הנעים במקביל, ולעיתים מצטלבים ונכרכים זה בזה. האחד: הצורך הבעור בתרון בעיית ההתיישבות הברואית הבלתי חוקית, והסדרתה ביישובים חוקיים ומודרניים לטטרדים ראויים לאורחי מדינה מתוקנת במאה ה־21. השני: סוגיית תביעות הבעלות של הברואים על מאות אלפי דונמים בנגב, שהיא אחת מאבני הנגף המשמעותיות ביותר הניצבות בפני ממשלת ישראל בדרכה לקידום הסדרת ההתיישבות. כלל תביעות הבעלות שהתבררו בבתי המשפט משנות השבעים ועד היום, בין אם ביוזמת הברואים ובין אם במסגרת תביעה נגדית שהגישה מדינת ישראל – נדחו. עם זאת, ולפנים משורת הדין, נקטה מדינת ישראל לאורך השנים בקו נדיב, מתוך רצון להביא לפתרון הסוגיה, והציעה לתובעי הבעלות פשרות מרחיקות לכת הכוללות פיצוי כספי גבוה וקבלת קרקעות חלופיות, אף מבלי שטועני הבעלות יוכיחו את זכאותם.

ככל שחלף הזמן הציעה המדינה פיצויים נדיבים יותר ויותר לתובעי הבעלות על הקרקעות שבמחלוקת, מבלי שקצבה לתובעי הבעלות לוח זמנים להגיע לפשרה. הרבר גרם להם לשבת על הגדר ולהימנע מהסדרים פשרה עם מדינת ישראל, מתוך הנחה פשוטה כי ככל שיהלוף זמן ארוך יותר, הפיצוי הצפוי להם, ללא כל צורך בעמידה בנטל ההוכחה, רק ילך ויגדל. במשך שנים ארוכות סברו גופים רבים, לרבות גופים שלטוניים ונציגיהם, כי לא ניתן להתקדם בפתרון סוגיית ההתיישבות ללא פתרון תביעות הבעלות. עמדת תנועת רגבים הייתה ועודנה כי יש להפריד בין הסוגיות, וכי קיימת בנגב די ארמות מדינה שבהן ניתן ליישב את תושבי הפזורה, במסגרת יישובים ומבנים חוקיים בעלי תשתיות ושירותים.

אין ספק כי צורת החיים של הברואים בפזורה מקורה במסורת ארוכת שנים של חיי נוודות, שהברואים התרגלו אליה. עם זאת, המחיר של צורת חיים זו הינו העדר תשתיות, שירותים, קרמה וסיכוי לשוויון הדרמטיות אורחי, וממילא היא גוררת מצב חברתי וכלכלי ירוד, המעודד תופעות של פשיעה ועבריינות. הסדרת ההתיישבות הברואית בהקדם נדרשת אם כן גם כדי להעלות את רמת החיים. ואכן, יותר ויותר בדואים מתחילים להעדיף את החיים המודרניים

אברהם בנימין הוא דובר תנועת רגבים

הכפר ביר'הדאג' במזורה הברואית הבלתי חוקית בנגב צילום: תנועת רגבים

פשיעה חקלאית בגליל

האחיזה בקרקע היא הבסיס למשילות וריבונות. למרות זאת נדמה כי מדינת ישראל נכשלת בשמירה על קרקעותיה בגליל ובנגב. מהם עקרונות המדיניות שתנקטו כדי לקדם מדיניות קרקעות ציונית בגליל ובנגב?

העבודה משילות (או "היעדר משילות") הפכה למילת הקסם של הממשלה הנוכחית כשהיא מחפשת לתרץ את מדיניות האכיפה הכושלת והרשלנית שלה כלפי סוגיית הקרקעות והבנייה הבלתי חוקית בנגב ובגליל. הממשלה בשנים האחרונות נטולת כל יכולת או רצון לספק לתושבי הכפרים בנגב ובגליל רמת מחיה בסיסית ומתפקדת, ולשלם כאורחים וארחיות שומרי חוק בחברה הישראלית.

המדיניות הנדרשת היא קודם כול השקעה ממשלתית בתשתיות אורחיות כסיוות בקרקעות הלא מוסדרות בנגב ובגליל – חשמל, חיבור למים, ונגישות למוסדות חינוך ורווחה של תושבי הפזרות. במקביל נדרש לגבש מהלך דר צדדי בהסכמה עם תושבי הכפרים, שיביא להכרה תכנונית בכל היישובים, באופן שיבטיח את זכויותיהם הבסיסיות במדינה.

חרצ לתפיסת מרצ, משמעותה של מדינה היא ריבונות על קרקע בנבול מוכר. זו הייתה שאיפתה של התנועה הציונית שהקימה את מדינת ישראל. משזו קמה, מתוקף החלטת האו"ם, היא רואה בעצמה חברה במשפחת המדינות הדמוקרטיות, שאינן מנהלות מדיניות קרקע על בסיס גזע או לאום אלא על בסיס קריטריונים שוויוניים עבור כלל האזרחים. מרצ תומכת במדיניות קרקע ותכנון על פי עקרונות השוויון, ותוך תיקון אפליה מתמשכת כלפי קבוצות מיעוט, למשל ערבים.

הציונות הדתית כאמור לעיל, נקדם את החזרת הריבונות והסדרת ההתיישבות הברואית כהתאם לאינטרס היהודי והציוני של הנגב. במקביל לטיפול בפזורה הברואית נקדם מספר מהלכי עוגן שיחזקו את ההתיישבות היהודית בנגב, בכלל זה: נקדם מתן הטבות למשרתי מילואים ברכישת קרקע (דורש רפורמה במערכת המשפט בשל התנגדות בג"ץ). נשלים את מהלך ההסדרה של חוות בודדים בנגב שח"כ

סמוטריץ' הוביל בחקיקה בכנסת העשרים, ונקדם הקמה של חוות נוספות לצורך השמירה על אדמות המדינה. נקדם הקמת יישובים חדשים. בראש ובראשונה נדרוש הבאת מחליטים שני על תוכנית מבואות ערד. נשלים את מעבר צה"ל דרומה, ובכלל זה הבאת רכבת לליקית והשלמת המסילה המזרחית כדי לאפשר הוצאת רכבות חיילים מהמרכז דרומה דרך פרוודור איילון. נשלים את כביש 6 במקטע שוקת'ערד, ונקדם את קו הרכבת מדימונה לאילת.

ימינה נוביל מדיניות של אפס סובלנות להשתלטות על קרקעות ונגביר את קרקעות המדינה. בין השאר באמצעות אותן הטיבות מילואים ייעודיות.

ישם המדיניות בנגב ובגליל צריכה להיות מורכבת משני רבדים. הראשון הוא הגברת האכיפה ותגבור פעילות המשטרה כדי לטפל בפשיעה הגואה, ובהקשר הזה בעיקר בהשתלטות על קרקעות. הרובד השני הוא מדיניות שתחזק את יישובי הנגב והגליל, תחזק את מצבן הכלכלי של הרשויות באזורים אלו, תצמצם את הפערים בינן ובין יישובי המרכז באמצעות השקעה בחינוך, בריאות, תחבורה ותעסוקה, ותעודד מעבר לאזורים אלו. בתוך כך, יש לאפשר את הרחבת היישובים הקיימים, ובמידת האפשר ובתלות באזור לא לחשוש מהקמת יישובים חדשים, תוך מתן תמיכה מתאימה ורואיה ליישובים הקיימים.

תקווה חדשה נתמך בקידום ההתיישבות יהודית בכל חלקי הארץ. נפעל למימוש עקרונות פיזור האוכלוסין אשר ליווה את ישראל מאז הקמתה, באמצעות עידוד ותמרון התיישבות כפריפריה הגיאוגרפית. נציב יעדים מדידים להגדלת ההתיישבות

בשררה המזרחית – בגולן, בערבה ובבקעת בירדן. נסדיר את הקרקעות עם האוכלוסייה הברואית ונביא לסיום תביעות הבעלות, כך שארמות המדינה יחזרו לידיה. נבנה תוכנית לאומית להגברת האכיפה – ובכלל זה הקמת יחידת משפט ייעודית לשמירה על קרקעות המדינה בנגב ובגליל, ייעול כלי האכיפה הנוכחיים שבידי המשטרה, ותקצוב סירות אורחיות באזורי הנגב והגליל.

אנו נפעל על מנת לקדם מטרה זו באמצעים הבאים: • יישום מדיניות של "אפס סובלנות" כנגד הפשיעה החקלאית, הבנייה הבלתי חוקית ושוד קרקעות המדינה. • העלאתם של 3.5 מיליון יהודים מהתפוצות לישראל בתוך עשור, על מנת שהאוכלוסייה היהודית בישראל, לצד הגידול הטבעי, תגיע למעל 10 מיליון בני אדם. מקרב אותם עולים, שלישי ייושבו בגליל ושלישי בנגב.

כמו בתשובה לשאלה הקודמת – יש לשמור על החוק הישראלי במלואו – כך גם בסוגיית השמירה על קרקעות המדינה. לא ייתכן שעברייני בנייה בירושלים או בתל-אביב ייעש בחומרה, ואילו עברייני בנייה בנגב או בגליל יהנה מפרי עבירותיו.

ממפלגת הליכוד לא נמסרה תשובה. ממפלגת כחול לבן לא נמסרה תשובה.

הרשימה המשותפת לא נמסרה תשובה. הרשימה החדשה לא נמסרה תשובה.

ממפלגת רע"מ לא נמסרה תשובה.

הציבור מצביע בהיקף של כשמונים מנדטים למפלגות ימין, ובכל זאת עדיין לא הוחלה ריבונות ביהודה ושומרון. מה צריך לקרות כדי שרצונו הדמוקרטי של העם יתממש ותקום ממשלת ימין רחבה שתממש חזון ימני?

ליכוד 2021 יש עתיד

רוב הציבור בישראל נמצא במרכז, לא בימין ולא בשמאל. יש עתיד מאמינה כי על ישראל, הכוח החזק באזור, לנקוט יוזמה מדינית ולא לחכות לאחרים. ניוז ועידה אזורית עם מדינות ערב ונתחיל במהלך של היפרדות מהפלסטינים תוך שמירה על האינטרסים הביטחוניים של מדינת ישראל, פתרון שתי המדינות לצד סידורי ביטחון קפדניים, וחופש הפעולה של צה"ל בכל מקום שהוא אינטרס ישראלי. גושי התיישבות יישארו חלק ממדינת ישראל, וירושלים המאוחדת תהיה בירתה. ממשלת ישראל בראשות לפיד לא תסכים בשום תנאי לזכות השיבה הפלסטינית, שכן מדובר בסופה של המדינה היהודית. יש עתיד מתנגדת למהלכים חריצניים. ההיסטוריה הוכיחה שגם מהלך ראוי המבוצע באורח חריצני, מוביל את האויב למסקנה שהתנגדות האלימה שלו הכריעה אותנו. לא נחזור על טעות זו. לא תהיה התנתקות ולא יהיה סיפוח חריצני.

ישם

בבחירות הללו מפלגות רבות מתחרות על קולותיהם של אורחי ישראל ועל קולות הרוב הימני לצאת ולהצביע למפלגות שמבטיחות להעריף הקמת ממשלת ימין על פני ממשלת "רק לא ביבי". מפלגות שמעדיפות דאגה לציבור וקידום מדיניות חברתית, על פני חחרמה אישית של ראש הממשלה ושאתנות של מנהיגים שמבקשים להחליפו עם מחצית מספר המנדטים.

תקווה חדשה

מימוש היעד של החלת ריבונות בירושלים, בראשונה אמונה בצרפת, דרכנו – בוכתנו על הארץ ובחשיבות האסטרטגית של קביעת מדיניות כששנה. עם זאת, צעד זה גם חייב להתחשב במציאות פוליטית ונסיבות מתאימות.

מרצ

ההזדמנות להחיל ריבונות על יהודה ושומרון והבקעה הייתה בממשל טראמפ, שהיה הממשל הידירתי ביותר לישראל, אבל היא הוחמצה. נתניהו

התחייב לממשל טראמפ, חלק מהסכם השלום עם איחוד האמירויות, שהוא משהה את החלת הריבונות בכמה שנים. אנו נכבד התחייבויות מדיניות קודמות של ראש ממשלה לממשל האמריקני.

ימינה

יו"ר מפלגת ימינה נפתלי בנט יום את תוכנית הריבונות על הידועה. החלת ריבונות על יו"ש היא בליבת העקרונות של ימינה. לצערנו, נתניהו לא החיל ריבונות על גרר אחד של אדמה בכל שנותיו. רק ממשלה לאומית בראשותנו תעשה זאת.

הציונות הדתית

כהקדמה לפרק זה יש ממשל ביידן בארה"ב מחייבת אותנו להמשיך במאמצי הריבונות, כדי שחילוקי הרעות עם הממשלה ינוהלו סביב השאלה עד כמה להתקדם בהחלת הריבונות, ולא חלילה סביב השאלה עד כמה להקפיא או לסגת.

ניתן לקדם בשלב הראשון תוכניות להחלת הריבונות באזורים הווכים להסכמה לאומית רחבה, תוך בהברה – בהצעה ובמעשים – שהאזורים שנותרו מחוץ לגבולות הריבונות אינם מיועדים להקמת מדינה פלסטינית.

יש לקדם ריבונות דהפקטו, כדוגמת סגירת המנהל האזרחי והכפפת ניהול החיים האזרחיים בהתיישבות למשרדי הממשלה, כמו בכל מקום אחר בארץ.

יש להשוות את החקיקה ביהודה ושומרון ובקעת הירדן לחקיקה בישראל, ולוודא שכל חוק חדש שהכנסת מחוקקת יוחל ברוזינגית גם באזורים אלה, גם אם בשלב הראשון ועד להחלת ריבונות מלאה הדבר ייעשה באמצעות צווי אלוף.

העבודה

נהפוך הוא – תוצאות סבבי הבחירות האחרונים מלמדים כי רוב העם איננו מעוניין במדינת אפרטהייד דר לאומית שתביא להתרסקות החזון הציוני. מפלגת העבודה מתנגדת לכל מהלך חריצני של סיפוח ביהודה ושומרון.

מרצ

שוב השאלה שלכם מנוסחת בצורה מטעה. אפילו לאחר

למעלה מעשור רצוף בשלטון, רוב בציבור הישראלי תומך בהקמת מדינה פלסטינית לצד מדינת ישראל כפתרון המועדף לסכסוך. יתרה מזאת, בכל מערכות הבחירות האחרונות היה רוב למפלגות התומכות בפתרון זה (וזאת מבלי שנספור את הליכוד ואת העובדה שנתניהו מעולם לא חזר בו מנאום בריאלי, או את המפלגות החרדיות שלהן עמדות שונות בנושא זה).

בשתי מערכות הבחירות הקודמות היה רוב לגוש הליברלי, אך בגלל שילוב של פחד וגזענות, בעיקר מתוך גורמים כחול לבן, לא הוקמה ממשלת מרכז-שמאל, ונתניהו, שפעם אחר פעם לא זוכה לאמון הציבור, נותר ראש הממשלה.

ישראל ביתנו

אנו מאמינים שהסכסוך של מדינת ישראל עם שכנותיה אינו סכסוך טריטוריאלי אלא סכסוך תלתי-ממדי משולב: מדינות ערב-פלסטינים-ערביי ישראל. התפיסה שלנו היא שיש להגיע להסכמים אזוריים על פי מתווה שבו ההסדר עם הפלסטינים חייב להיות חלק מהסדר כולל, שיכלול הסכמי שלום עם מדינות ערב וחילופי שטחים ואוכלוסיות של ערביי ישראל. רק עסקת חבילה כוללת תביא לתוצאה הרצויה.

יהדות התורה

אנו מקווים כי לאחר הבחירות תקום ממשלת ימין-חרדים שתבסס על שומרי המצוות ואוהבי המסורת היהודית במדינת ישראל, וממילא תתאפשר גם החלת ריבונות מלאה בשטחי יהודה ושומרון, צעד שיש לנקוט באחריות ובהירות בהתחשב בהשלכות הדיפלומטיות והבינלאומיות הכרוכות בו. אנו

בנייה ביישוב עפרה בבנימין צילום: שריה דיאמונט

כנס ריבונות ה-3 בירושלים, ינואר 2013 צילום: גרשון אלינסון

סומכים בעניין זה על גישתו ומהלכיו של ראש הממשלה מר בנימין נתניהו.

הליכוד

ממפלגת הליכוד לא נמסרה תשובה.

כחול לבן

ממפלגת כחול לבן לא נמסרה תשובה.

القائمة المشتركة

מדיניות המשותפת לא נמסרה תשובה.

الموحدة

ממפלגת רע"מ לא נמסרה תשובה.

מחנה שמונים המנדטים

הריבונות נכנסה לשיח הציבורי והמדיני, אבל טרם הוחלה בשטח. מול הלחצים הצפויים מכיוון הממשל החדש בארה"ב, נדרשת ממשלת ימין יציבה ומגובשת

/ יהודית קצובר ונדיה מטר /

לארצו, לצד החשיבות הביטחונית והערך הכלכלי הגלומים במהלך החלת הריבונות בשטח זה. בחבירה של גופים, אישים וארגונים שונים הניבו המהלכים הצלחה מרשימה, שבאה לידי ביטוי בהצבעה פה אחד במרכז הליכוד על תמיכה ברעיון הריבונות, ובהמשך בהעלאת שיח הריבונות גם בפני נשיא ארה"ב דונלד טראמפ, ששב והרגיש בנאומיו את שייכותה של ארץ ישראל לעם ישראל.

תוכניתו המדינית של טראמפ ניסתה לשלב בין רעיון הריבונות למהלך של הקמת מדינה פלסטינית. תנועת הריבונות התנגדה לכל צעד שיש בו הסכמה עקרונית או מעשית להקמת מדינה שכזו, הסכמה שיש בה חלילה התנכרות לזכותנו הבלעדית על הארץ. התוכנית ירדה מסדר היום והוחלפה בהסכמי אברהם.

עם החלפת השלטון בארה"ב, צפויה ישראל לשוב לימי הלחצים המדיניים האגרסיביים מבית מדרשו של ברק אובמה. הממשל החדש צפוי לדרוש הקפאות בנייה ביהודה ושומרון, נסיגות ומו"מ מדיני מואץ להקמת מדינה פלסטינית. מול ממשל זה ומול לחצים שכאלה, שמן הסתם יזכו לתמיכה נלהבת באירופה ובשמאל הישראלי, נדרשת ממשלת ימין רחבה, יציבה ומגובשת.

סקרי דעת הקהל מלמדים על תמיכה של כשמונים מנדטים במפלגות הימין והחרדים, התומכים בעמדה המדינית הימנית. מפלגות השמאל המוצהר והמובהק זוכות לכעשרה מנדטים בלבד. על הרוב הימני הדרמטי הזה לבוא לידי ביטוי בהרכבה של הממשלה הבאה.

על מנת שהדבר אכן יקרה, על מנהיגי מחנה הימין להבין את גודל השעה, להכיר בגודל הסכנה שלפנתחו ולהניח מאחור משקעים אישיים וביקורת הדרית, נוקבת ככל שתהיה. עליהם להתגבש להקמת ממשלה משותפת, איתנה וקופת גב אידיאולוגי, המעבירה את השיח המדיני ממגרש ההתקפות למגרש הריבונות והציונות.

יהודית קצובר ונדיה מטר
הן יושבות ראש תנועת הריבונות

הגירה

מהם הצעדים שתנקטו כדי למנוע השתקעות בארץ ולהרחיק מהגרים ומסתננים לא חוקיים ובני משפחותיהם?

מהגרי עבודה שהסתנו בישראל בניגוד לחוק – יש להשיבם למדינות מוצאם.

המצב הכאוטי שבו למדינת ישראל אין מדיניות הגירה ברורה, הוא לא שפוי. יש לברוק כל בקשה לפליטות באופן פרטני, ומי שלא זכאי לה – להחזירו לארץ מוצאו.

נחוקק מחדש את החוק למניעת הסתננות במתכונתו האחרונה, שבוטל ללא הצדקה על ידי משרד הפנים בשנת 2018. נחזיר למדינות המוצא במסגרת קידום היחסים הדיפלומטיים עם אותן מדינות, ונסדיר יציאה למדינות שלישיות בטוחות. נחיל את "חוק הפיקרון" על מהגרים שבריקת בקשתם מתארכת יותר משנה.

מרצ

מרצ תפעל לקידום הגושים הבאים בנוגע לסוגיית הפליטים ומבקשי מקלט: ביטול מדיניות הגירוש והכליאה של מבקשי מקלט ומניעת הישגותה או פתיחה מחודשת של מתקן כליאה כמו מתקן חולות; הקמת מערכת הוגנת ומתפקדת לבריקת בקשות מקלט והענקת מעמד פליט למבקשי המקלט שיוכרו כפליטים; מתן אישורי עבודה למבקשי המקלט עד לבירור המעמד; החלת תושבות חברתית (נגישות לשירותי רווחה ובריאות) למבקשי המקלט והבטחת נגישות לשירותי בריאות רווחה, עד קבלת מעמד של פליט.

קידום מתווה האו"ם שהושג תוך הסכמה עם מדינות בעולם, ובו נקבעה היצאה ליישוב מחדש במדינות מערביות של מחצית ממבקשי המקלט החיים כיום בישראל ומתן מעמד הומניטרי למחצית הנותרת, תוך פיזורם ברחבי הארץ באופן שיוידי את העומס על השכונות בדרום תל-אביב. קידום תוכנית ישימה ומתוקצבת לפיזור מבקשי מקלט ברחבי הארץ תוך שילובם והכשרתם, כדוגמת תוכנית בכירי המשק, שעליה חתומים למעלה מ-60 בכירים במשק הישראלי. תוכנית זו כוללת: שיקום דרום תל-אביב תוך השקעה בתשתיות פיזיות, שיקום חברתי מקיף והקמת

מנהלת ציבורית שתפעל בשיתוף עם תושבי האזור; פיזור מבוקר של אוכלוסיית הפליטים בכל הארץ כתאם לביקוש לעובדים בכל אזור, תוך הקפדה על כך שמספר הפליטים לא יעלה על אחוז אחד מאוכלוסיית היישוב שבו יתגוררו; אשרות עבודה והכשרות מקצועיות מתאימות למבקשי המקלט.

ההגירה הבלתי חוקית וההסתננות לישראל היא תופעה רחבת היקף אשר לא מסתכמת רק בהסתננות מסודר ואיטריאה. לפי ההערכות, חיים כיום בישראל יותר מ-150 אלף מסתננים ושוהים בלתי חוקיים, כאשר רובם הגדול מאפריקה, אוקראינה וגיאורגיה. בנוסף מתגוררים בשטחי ישראל שוהים בלתי חוקיים פלסטינים רבים.

אנו מתחייבים לאכוף את שלטון החוק, למנוע את תופעת השהייה הבלתי חוקית ולחוק את הביטחון האישי של תושבי דרום ת"א ואזורים נוספים שבהם מתגוררים מסתננים ושוהים בלתי חוקיים. נתגבר את מספר פקחי ההגירה ברשות האוכלוסין, נקדם חוק פיקרון חדש, ונבצע פעולות נחושות לצמצום מספר המהגרים הבלתי חוקיים לישראל. אנו מתכוונים למנף את השינויים שחלו ביחסים עם סודן (הסכם השלום) ולבחון את האפשרויות שנוצרו כתוצאה מהסכם השלום בין אתיופיה לאריתריאה, כדי לקדם את החזרת המסתננים לארצם.

הציונות הדתית

נקים בהחלטת ממשלה פרויקטור תחת המועצה לביטחון לאומי, שתכלול את עבודת הממשלה בתמורות עם ההגירה הלא חוקית וההסתננות.

נדרוש במסגרת המו"מ הקואליציוני את רשות האוכלוסין וההגירה, תחת שר ממפלגת הציונות הדתית. הוצאת המסתננים באמצעות ברירה טבעית: נקדם בחקיקה ראשית את פסקת ההתגברות ומיד לאחריה את חוקית החוק למניעת הסתננות, שיאפשר משמורת של מסתננים לתקופה ארוכה, תוך מתן אפשרות ותמריצים לעזיבה מרצון למדינת המקור או למדינה שלישית.

נקדם תוכנית כלכלית-עסקתית להגברת האכיפה על מעסיקי מסתננים שלא כדון. נדרוש הקמת בית דין ארצי להגירה.

ישם

תופעת ההסתננות הבלתי חוקית פוגעת קשות בשכונות מוחלשות בישראל ובעיקר בדרום תל-אביב, מובילה לפשיעה ולאבדן

הצביון היהודי של רחובות שלמים, פוגעת ברבונות המדינה ועשויה להוות אף סכנה ביטחונית במקרים מסוימים. על ממשלת ישראל הבאה להמשיך במאמצים להעביר מסתננים בלתי חוקיים למדינות שלישיות המוכנות לקבל, ולהפעיל כלים כלכליים

על מנת להפוך את המשך השהייה בישראל לפחות רווחית כעבור אל מול ההלופות הקיימות. בתוך כך, ממשלת ישראל צריכה כמובן להמשיך ולמנוע הסתננות דרך גבולות המדינה, תוך הפעלת כלל האמצעים הדרושים על מנת לוודא שהבעיה לא מחמירה בזמן שפתרונות אחרים מיושמים.

העבודה

המספר הגדול של מבקשות ומבקשי המקלט השוהים בישראל, ומציאות החיים הקשה שהם וסביבתם חווים כאן, היא תוצאה ישירה של הנוחה ארוכת שנים של כל ממשלות נתניהו לדורותיהן. בכל השנים שבהן נתניהו בשלטון נמנעו ממשלותיו מיישום פתרונות אפשריים, והוא אף דחה מתווה של האו"ם להרחקת חלק ניכר ממבקשי המקלט. המדיניות היחידה כלפי מבקשי המקלט התמקדה בדבר אחד ויחיד – ענישה בלתי מידרית, תוך הפרה קשה של זכויות אדם.

הפתרון לתופעת המסתננים עובר קודם כל בצורך לבצע בריקה פרטנית של כל בקשת מקלט באופן יסודי. לצערנו הרב, ממשלות ישראל נמנעו בכונות מכוחן מבריקת מעמדם של המבקשים. לכן עד לרגע זה לא ברור את מי ניתן להחזיר, באילו תנאים ולאן.

מפלגת העבודה מקדמת מאז הכנסת ה-19 הצעת חוק שהיא מתווה כולל לשיקום שכונות דרום תל-אביב, תוך מתן תמריצים לפיזור גיאוגרפי של מסתננים. ההצעה כוללת בריקת מעמד פרטנית של כל מבקש לפי הדין הבינלאומי שישראל מחויבת לו; הסדרת מעמדם של מבקשי המקלט שהנסיבות מצדיקות את השאתם במדינה; שילובם ככוח עבודה למשרות רבות וחיוניות כמשק שנותרות ללא איש, תוך תמיכה ברשויות המקומיות שיעשו זאת; ושיקום משמעותי של שכונות דרום ת"א, הסיכולות העיקריות מהתופעה. מרבית בהצעת חוק דומה לנתווה שהוצע על ידי האו"ם בשנת 2017, מתווה שהיה מביא להרחקת חלק ניכר ממבקשות ומבקשי המקלט ועליו הסכים ה"מ נתניהו בעצמו. למרבה הצער נתניהו חזר בו מהמתווה עקב אי-עמידתו בלחץ גורמי ימין.

מפלגת העבודה מאמינה בצורך לצמצם את מספר מהגרי העבודה המיובאים לישראל תמורת כצע כספי באופן חוקי, ובהמשך מייצרים תופעה של הישרות בלתי חוקית ועבודה נצלנית ופוגענית.

הליכוד

ממפלגת הליכוד לא נמסרה תשובה.

כחול לבן

ממפלגת כחול לבן לא נמסרה תשובה.

القائمة المشتركة

מהרשימה המשותפת לא נמסרה תשובה.

الموحدة

ממפלגת רע"מ לא נמסרה תשובה.

בעשורים האחרונים הפכה שאלת ההגירה לאחת הסוגיות הנפיצות והאסטרטגיות רבות ממדיניות העולם המערבי. הציבור הישראלי נוטה להשקיף על האירועים באירופה כתופעה מרוחקת ורזה שפסחה מעלינו, אך האמת לא יכולה להיות רחוקה יותר מהמציאות. כמו צפרדע בסדר שמתחמם לאיטו, גם האירופים לא התעוררו בוקר אחד וגילו שהמציאות שינתה לפתע את פניה. מובן כנהליך איטי, אורך שנים, כזה שיש לו מאפיינים של כדור שלג שהולך וצובר תאוצה עד לנקודה שבה כמעט בלתי אפשרי לעצור אותו, גם כאשר הציבור כבר מבין שיש בעיה.

סימני התרעה בוחקים על מפולת השלגים שהולכת וצוברת תאוצה גם בישראל מהבהים כבר שנים, אך לרוב אינם מקבלים את תשומת הלב הראויה מנבחרי הציבור. סימן מובהק שכזה הופיע בנתונים שהוציאה הלשכה מבריקת לטטיסטיקה (הלמ"ס) לקראת השנה הלועזית החדשה. מנתונים אלו עולה כי לא פחות משני שלישי ממאון ההגירה לישראל בשנת 2020, אינם מוגדרים כיהודים. יתרה מכך, מנתונים שפורסמו על ידי הלמ"ס ומן קצר לפני כן מתגלה כי האוכלוסייה בעלת קצב הגידול הגבוה ביותר בישראל, בפרט ניכר על כל היתר, היא אוכלוסיית ה"נוצרים הלא ערבים". בניגוד לקבוצות אחרות, רובו המוחלט של הגידול באוכלוסייה זו נובע מהגירה, ולא מריבוי טבעי וילודה.

המגמה הדרמטית משפיעה לשלילה על שיעור היהודים בכלל אוכלוסיית ישראל, למרות השינוי חסר התקדים ברפוס הילודה שהתחולל כאן בעשורים האחרונים. שיעורי הפירון בקרב נשים ערביות קרוט, בעוד שיעור הפירון של נשים יהודיות נמצא במגמת עלייה ואף עקף את זה של האוכלוסייה הערבית. למעשה, "האיום הדמוגרפי" שריחף כעננה מאז קום המדינה בשל הפערים בשיעורי הפירון, חלף מן העולם. למרות זאת, כאמור, שיעור היהודים באוכלוסיית ישראל צנח מ-82 אחוזים בתחילת שנות התשעים, עד שהשנה הוא ירד לראשונה מתחת ל-74 אחוזים, כאשר בכל שנה הוא יורד בכרבע אחוז.

נתונים אלו מתייחסים אך ורק להגירה החוקית לישראל. אם כוללים את ההגירה הלא חוקית, המצב חמור הרבה יותר. רבים נוטים להאמין כי בניית הגדר בגבול מצרים העלימה את סוגיית המסתננים, אך בשנים האחרונות חשפנו כי ניסיונות ההסתננות ממשיכים בכל דרך שניתן להעלות על הדעת: עקיפת ביקורת הגבולות בנתב"ג ומעברי יבשה וים נוספים, הגבול הפרוץ מירדן, ולאחרונה אף גל של מהגרים סודנים שמסתננים דרך גבול לבנון.

בכל מקרה, גם לאחר בניית הגדר שוהים בישראל למעלה מ-30 אלף מסתננים, אוכלוסייה בגודלן של הערים אריאל וח'ייש גם יחד, ואלו רק המספרים הרשמיים. בנוסף, ישנם למעלה מ-100 אלף ורים שנכנסו כתיירים או עובדים זרים ונשארו כשוהים בלתי חוקיים, או שהם מנסים להשיג מעמד בכל תואנה אפשרית. בכל שנה מוגשות עשרות אלפי בקשות מקלט, בקשות הומניטריות או בקשות לקבל

לעצור את כדור השלג

ישראל עדיין יכולה ללמוד מהשעיות של מדינות אחרות בנושא ההגירה, ולצמצם את היקף התופעה. אבל חלון ההזדמנויות להתמודדות עם הסוגיה הנפיצה הולך ונסגר

/ יונתן יעקובוביץ' /

מעמד על סמך זוגיות עם אזרחים ישראלים, ומספרן כנראה גבוה יותר מכל הבקשות שמוגשות לסוכנות היהודיות על ידי יהודים המעוניינים לעלות לישראל. רובן המחלט של הבקשות הללו פיקטיביות להלוטין ונרחות בהיעדר כל בסיס. אף על פי כן, בכל שנה פותחים המהגרים יותר מ-8,000 הליכים בענייני הגירה בבתי המשפט, במטרה לטרוט את המערכת ולקנות זמן שיאפשר השתקעות בישראל.

מטבע הדברים, מספרם של המסתננים והמהגרים הלא חוקיים איננו סטטי. כיום, אחד מכל שמונה ילדים שנולדים בעיר העברית הראשונה תל-אביב, נולד להורים זרים. לא מדובר בסוגיה תיאורטית, אלא במהפכה דמוגרפית שקורמת עוד וגידים לנגד עינינו. ככל שחולף הזמן אוכלוסייה זו הולכת ומשתקעת, והדרישות מצידה הולכות וגוברות. כבר היום ישראל מוציאה מאות מיליוני שקלים בשנה על תקציבי חינוך, רווחה, אכיפה משטרתית בגין שיעורי פשיעה חריגים במיוחד, והצפה של בת המשפט. הוצאות אלו רק ילכו ויגדלו במכפלות. בהמשך תגיע גם הדרישה לקבל אזרחות, והכל על סמך תקדימים שבהם נכנעה הממשלה לקמפיינים של סחטנות רגשית והעניקה מעמד אלפי ילדי זרים והורים, שהפרו באופן גס את החוק בעבר.

בשלב הבא תתרחב התופעה של איחוד משפחות, כפי שקורה כמעט כל מדינות OECD. באירופה, איחוד משפחות של מהגרים עם קרוביהם שכבר התאחדו הוא המסלול המרכזי להגירה, ולא הסתננות או מבקשי מקלט כפי שרבים נוטים להאמין. גם בישראל כבר קיימים לא מעט תקדימים של מהגרים לא חוקיים שקיבלו מעמד, ולאחר מכן העניקו מעמד לבני זוג נוספים ואף למשפחות מורחבות יותר. מכיוון שמדובר באוכלוסייה צעירה שלחלקה כבר יש משפחות במדינות המוצא, ניתן להעריך כי ברגע שיתאפשר איחוד משפחות, היא תכפיל ואף תשלש את גודלה תוך שנים מועטות. כך מקבלים כדור שלג שכמעט איננו ניתן לעצירה, גם אם נרצה לעשות זאת בעתיד.

למדינת ישראל אתגרים ואיומים רבים, אך רובם כבר הפכו לכרוניים ולא נותר אלא לנסות ולהתנהל איתם ולצידם. בניגוד לכך, בכל הנוגע להגירה יש לנו עדיין אפשרות ללמוד מהשעיות של מדינות אחרות ולמנוע, או לפחות לצמצם, את היקף התופעה שתהפוך לכבייה לדורות. חלון הזמן הולך ונסגר. לכן, גם אם אולי ישנם סוגיות חשובות יותר לעתידה של המדינה, אין אף סוגיה החופה יותר.

כולי תקווה כי ביום הבחור האזרחים יעניקו את קולם למפלגות שביטחון לקדם מדיניות הגירה אחראית, כזו שתבטיח את עתידה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית.

עו"ד יונתן יעקובוביץ' הוא מנהל המרכז למדיניות הגירה ישראלית

שבת

מה עמדתכם בסוגיות תחבורה ציבורית ומסחר בשבת?

הציונות הדתית
השבת היא מקור הברכה, קדושת השבת היא מארני היסוד של העם היהודי ושל מדינת ישראל כמדינה יהודית. אנו דוגלים בשימור הסטטוסקוו בסוגיות דת ומדינה ובמניעת פגיעה בו. ככל שתבוצע פגיעה באמצעות בג"ץ, נדרוש לתקן אותה בחקיקה. במסגרת זו נפעל לצמצום חילול השבת של המדינה בפרהסיה – בתשתיות, בתחבורה ציבורית ובמסחר לא חוקי. אנו מאמינים שעם תשומת לב ומעט רצון טוב ניתן לקיים מדינה מודרנית תוך הימנעות מחילול שבת ממלכתי בפרהסיה.

שם

מדינת ישראל המכויינת היא מקומה המרכזי של שבת קודש בספירה הציונית. זהו גם אחד המרכיבים החשובים ביותר בהסדרי הסטטוס קוו עור מלפני קום המדינה. ש"ס תתנגד להרחבת פעילות התחבורה הציבורית בשבת. באשר לפתיחת מרכזי תרבות או מסחר, החוק כיום קובע כי העיריות תקבענה את חוקי העוד העירוניים בעניין פתיחתם וסגירתם של תנויות ובתי מלאכה בימי מנוחה. ש"ס תתנגד לכל יוזמה להרחבת המסחר והעסקים בשבת, ולהקלת הררישות החוקיות לשם כך.

יהדות התורה

יהדות התורה מתנגדת באופן נחרץ לכל פגיעה בחומות השבת, בין אם מרובד בתחבורה ציבורית או במסחר. שמרנו ונמשיך לשמור על הסטטוסקוו, האוסר חילול שבת ציבורי במדינת ישראל.

ימינה

שבת מהווה ערך לאומי. השבת היא של כולנו, חילונים ודתיים. אין בנו שום רצון לכפות אחרות חיים על אף אדם, אך אנו רואים חשיבות רבה בשמירה על צביונה היהודי של המדינה.

ככלל אנו מאמינים שאת המתחים הנובעים מסוגיות דת ומדינה יש לפתור באמנה חברתית בהסכמה רחבה, ברוח אמנת גביון מודן. במסגרת אמנה זו גובשו פתרונות לכל הסוגיות שהיו או ועודן היום במחלוקת חריפה, כולל תחבורה ציבורית בשבת,

ענייני מעמד אישי וגידור. אנו מאמינים שעם רצון טוב מכל הצדדים המעורבים ניתן לייצר אמנה כזו גם כיום.

אנו אהבים את מסורת ישראל ומכבדים את הערכים היהודיים. אין לנו דבר נגד המגוון החרדי ואנו מכבדים את זכותו לחיות את חייו על פי אמונתו, אך אין לו מונופול על היהדות. אנו מתנגדים לכפייה חרדית מכל סוג. אנו נקדם את הצעדים הבאים:

- הפעלת תחבורה ציבורית בשבת בין הפריפריה לערים מרכזיות.
- פתיחת מוזיאונים ותיאטראות בשבת.
- העברת החלטה על הפעלת תחבורה ציבורית ופתיחת עסקים בשבת לידי השלטון המקומי בכל עיר ועיר בהתאם לצביון האוכלוסייה.

תקווה חדשה
סוגיית השבת במרחב הציבורי חייבת להיפתר באמנה ציבורית רחבה, ברוח אמנת גביון מודן, אשר תוציא את נושא השבת ממחלוקת המדינית שרק פוגעת בערך השבת. אנהנו בעד מתן לגיטימציה לרשויות המקומיות לעצב את המציאות בתחומן, בהתחשב באופי השונה של הקהילות ושל הערים. זאת תוך איון נכון בין הצורך לשמור על חירויות הפרט, ובין ההכרה באופי הייחודי של יום השבת במדינת ישראל כיום המנוחה השבועי.

ליפיד 2021 יש עתיד
סוגיית השבת ומימוש הערכים הטמונים בה היא אחת הסוגיות החשובות המורכבות הקיימות במדינה היהודית ודמוקרטית. יש עתיד מאמינה כי יש לאפשר לכל אורח לממש את ערכי השבת בדרכו ועל פי אמונתו. על בסיס אמנת גביון מודן, יש עתיד מאמינה כי יש לשמור על ייחודה של השבת כיום המנוחה הממלכתית במדינת ישראל, ולצד זאת לאפשר פעילות תרבות ורוח ופעילות קהילתית אשר יש בה כדי לענות לצורכיהם של כלל אזרחי ישראל. נפעל כדי לאפשר תחבורה ציבורית בשבת

מיזם תחבורה ציבורית בשבת וההפגנות נגדו צילומים: זקוק, גרעון מרקוביץ'

באזורים חילוניים. תחבורה ציבורית תופעל בשבת לפי הצרכים ובהתאמה לצירי התנועה, לתדירותה ולנסיבות – שלא כמו ביום חול. תישקל הפעלת התחבורה הציבורית בשבת בידי וכונינים מיוחדים ובאמצעות כלי רכב קטנים (כגון מיניבוסים חשמליים שקטים).

בנוסף, יש עתיד התנגדה לחקיקת "חוק המרכולים" ופועלת לביטולו.

העבודה
מפלגת העבודה שואפת לכיבוד הדת בישראל ולחופש מרת. כל אזרחית ואזרח, יהודייה, מסורתית, דתיה או חרדית, זכאית לחופש לקיים את אורח חייהם ובוותאם לאמונתן ודתן. מפלגת העבודה תיאבק על פתיחת אזורים ביילוי ותחב"ש בשבת, בהתאם לאופי העירוני ותוך שמירה על כיבוד שונות דתיות.

מרצ
מרצ דוגלת ביצירה של שבת ישראלית חדשה, לפי העקרונות הבאים: שמירת השבת כיום המנוחה הכללי בישראל; הבטחת כל זכויותיו של עובד המבקש שלא לעבוד בשבת, בין אם בשל אמונה דתית ובין אם מטעמים חברתיים; קיום פעילות תרבות, נופש וביילוי בשבת, כולל בתי שעשועים, אתרי ביילוי ומתקני נופש וספורט, בהתחשב ברצונם של תושבי המקום; הפעלת התחבורה ציבורית בשבת, כולל תחבורה ציבורית בין-עירונית והפעלת רכבות, תוך התחשבות באופי האוכלוסייה במקום ובצרכיה.

הליכוד
ממפלגת הליכוד לא נמסרה תשובה.

ממפלגת כחול לבן לא נמסרה תשובה.

מדרשימה המשותפת לא נמסרה תשובה.

ממפלגת רע"מ לא נמסרה תשובה.

גידור

האם אתם בעד מתווה ניסים לגידור? אם לא, כיצד בדעתכם לפתור את בעיית הגדרתם כלא יהודים של מאות אלפי עולים ובניהם?

בית דין לגידור צילום: שאטרסטוק

תקווה חדשה
אנו תומכים במתווה השר משה ניסים כבסיס נכון לפתרון סוגיית הגידור הממלכתי במדינת ישראל. כעיקרון, המצב שבו בג"ץ מקבל החלטות במקום הממשלה והכנסת בנושאים שנויים במחלוקת ציבורית עזה – הוא רע. במקרה הנוכחי, האשמה מוטלת על ממשלת ישראל. היו לנתניהו למעלה מעשר שנים כראש הממשלה כדי לגבש עמדה בנושא ולקבל החלטות, אך הוא השתמש ממילוי חובתו. אפילו כשסוף סוף מינה ועדה בראשות השר לשעבר עו"ד משה ניסים וזו הגישה המלצותיה, נתניהו לא טרח להביא אותן לדיון עקב התנגדות המפלגות החרדיות. ממשלה בראשותנו תמלא את חובתה ותחתור לקבלת החלטה מאוחדת בהסכמה רחבה. גם בנושא הזה, ממשלה בראשות גרעון סער באה לחבר ולא לפלג, למצוא את המשותף בין כל הלקי העם ולא את המפריד. המלצות ועדת ניסים, שחותרות לקונצנזוס, ישמשו מצע מרכזי לדיון שייערך.

ישראל ביתנו
הפתרון של ישראל ביתנו לסוגיית הגידור כולל את הפעולות הבאות:

- עריכת גידור על ידי רבני ערים.
- מיסוד גישאים אורחיים לכל הווגות שיחפצו בכך.
- כמו כן, מדינת ישראל לא תאפשר בדיקה חוזרת של יהדותו של מי שהוכר כיהודי ועלה ארצה במסגרת חוק השבות, ולא תאפשר התערבות בסעיף הלאום בתעודת הזהות, לא על ידי סימנים נסתרים ולא באמצעות קודים. לתפיסתנו, כל אורח שעלה לארץ על בסיס חוק השבות, גם אם הוא לא יהודי על פי ההלכה, משרת בצה"ל, עושה מילואים, עובד ומשלם מיסים, ממשש את יהדותו יותר מתלמיד ישיבה שלא משרת בצבא, לא עושה מילואים, לא עובד ולא משלם מיסים.

ימינה

ימינה תומכת במתווה ניסים. בתמיכת גדולי הרבנים מהציונות הדתית ובראשם הרב דרוקמן, המפלגה תקדם את מתווה הגידור של ועדת ניסים לאחר הכנסת התיקונים הנדרשים, שהעיקרי שבהם הוא הענקת זכות וטו לרבנים הראשיים בעניין מינוי ראש מערך הגידור הממלכתי.

יהדות התורה

יהדות התורה מתנגדת לכל מתווה שאינו נצמד במאה אחוז להלכה היהודית. איננו מוכנים לקבל כל מיני "פטנטים" לעקיפת ההלכה.

ממילא, לא ניתן "לפתור בעיות של מאות אלפי עולים" בדרכים שאינן צמודות ותואמות את ההלכה בסוגיה זו.

שם

ש"ס תומכת בגידור ממלכתי ואחיד שיבוצע על ידי גוף המותאם לעשות כן מטעם המדינה, ושיבטיח את איכות התהליך, הגינונו, מעמדו ההלכתי ותנאים שוויוניים. הצעת חוק שהגיש ח"כ משה אריבל קובעת את מעמדו הבלעדי של מערך הגידור הממלכתי בישראל, זאת בהתאם להמלצות ועדת נאמן שהרגישה את הצורך בגידור ממלכתי אחיד על פי דין תורה, שיהיה מוכר על ידי כלל ישראל וייעשה באדיבות ובסבר פנים יפות, מבלי לזוהר על דרישות ההלכה המחייבות אתו.

הציונות הדתית
לפני בניית בית החולים מתחת לגשר, יש לתקן את הפרצות בגשר עצמו. במסגרת זו נדרוש לתקן את חוק השבות ולמחוק את סעיף הנכר, שמאפשר הבאת מאות אלפי מי שאינם יהודים ועודרי זיקה לעם היהודי ולמדינת ישראל. במקביל נפעל לעידוד עליית יהודי התפוצות תוך מתן סל עלייה משמעותי והתאמתו לצרכים של כל תפוצה, על מנת להבטיח את עתידה של מדינת ישראל כמדינה יהודית. נבטל את חוק הדרכונים של ליברמן ונסגור את הפרצה בקבלת דרכונים ישראליים למי שמשמש בהם להונות את מדינת ישראל.

אנו תומכים בחיזוק ושיפור מערך הגידור הממלכתי בשורה שלמה של צעדים, ובהם: חקיקת חוק גידור ממלכתי שיקבע שבישראל יוכר רק גידורים ממלכתיים (כדי למנוע פסק דין של בג"ץ להכרה בגידורים רפורמיים), חיזוק מערך הגידור בתקנים ובתקציבים, במקוואות, בכיתות לימוד, בהכשרות, בלייוו ותמיכה במתגיידים ובבני משפחותיהם, בתקציבי הסברה לעידוד הגיוריים, בפרישת מערך הגידור והגשתו לכמה

שיותר הרבנים ברחבי הארץ, ובלכר שכלל הורכבים יהיו כפופים לפסיקות הרבנות הראשית ובית הדין הרבני העליון, וזאת כדי לשמור על אחדות העם ואחרות הגידור ולמנוע הונאת מתגיידים.

העיקרון החשוב ביותר העולה ממתווה ניסים הוא ההבנה כי מדינת ישראל חייבת חוק גידור ממלכתי כדי שלא נגיע חלילה למספרים גדולים של התבוללות במדינת ישראל. המתווה עשוי בהחלט לחוות בסיס, עם תיקונים ושיפורים נדרשים שיוודאו פסיקה אחידה שכפופה לרבנות הראשית ומשמרת את הגידור האורתודוקסי במדינת ישראל.

ליפיד 2021 יש עתיד
במדינת ישראל חיים היום כ-350 אלף עולים מברית המועצות לשעבר, שעלו לארץ מכוח חוק השבות ואינם מוכרים כיהודים על ידי הרבנות הראשית. כשהם רוצים להתגייר, הם נתקלים בחומות בצורות של נקשות מצד דיינים המנותקים מאתגרי השעה ומהצורך לחבר אוכלוסייה זו לכלל עם ישראל. יש עתיד מאמינה כי על מדינת ישראל להיות בית לכל דומי היהדות, בהם הקונסרבטיבי והרפורמי – לא רק זרם אחד מנופוליסטי. יש עתיד תפעל להקמת בתי דין מקומיים לגידור, ולפתיחת האזורים כדי להגשים את הליכי הגידור לכל אורח שיחפץ בהם. יש עתיד תודא קיומם של מסלולי גידור ידידותיים יותר מרוב אלה הקיימים היום. המערכת הקיימת היום מערימה קשיים על המתגיידים, מצמצמת גידור ומרחיבה התבוללות, דבר שאינו עולה בקנה אחד עם מטרתיה של מדינת ישראל.

כדי להגשים את תהליכי הגידור תפעל יש עתיד להסדרת נושא בירור היהדות של עולים מברית המועצות לשעבר ומאתיופיה בבואם להתחתן במסגרת הרבנות הראשית, כך שיוסרו מעליהם התסמים הקשורים בהוכחת יהדותם.

כדי להגשים את תהליכי הגידור תפעל יש עתיד להסדרת נושא בירור היהדות של עולים מברית המועצות לשעבר ומאתיופיה בבואם להתחתן במסגרת הרבנות הראשית, כך שיוסרו מעליהם התסמים הקשורים בהוכחת יהדותם.

מרצ
המונופול האורתודוקסי על הגידור בעייתי שבעינינו לנוכח הקשר בין השתייכות דתית והתארחות למבקשים לקיים גידור דתי בין גידור אורתודוקסי, רפורמי, קונסרבטיבי או אחר. לצד זאת תפעל מרצ להפקעת המונופול הדתי על הכניסה לישראל ולמען האפשרות להפוך לאורח בה ולממש את חוק השבות על פי קריטריונים אורחיים.

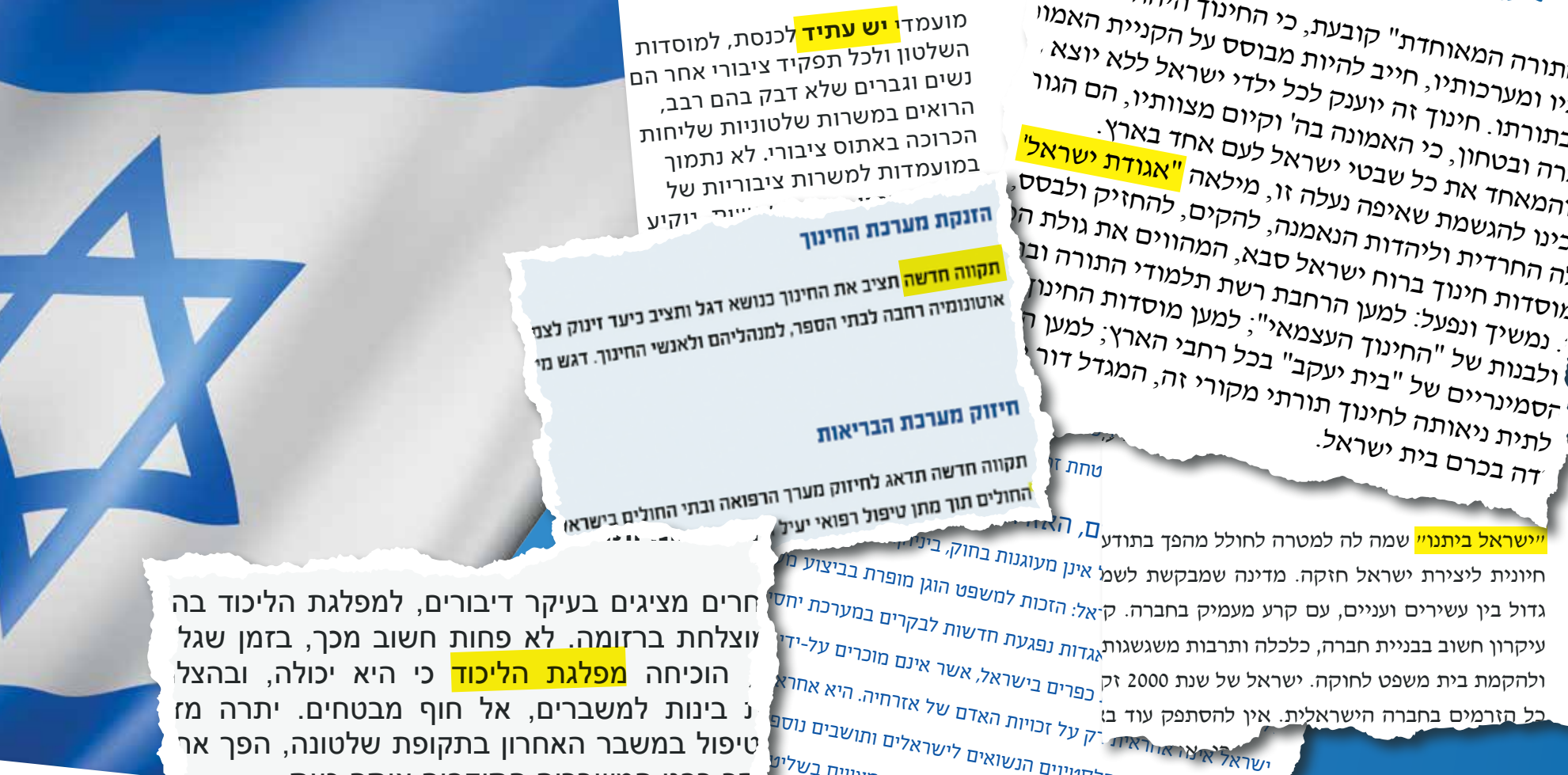
העבודה
מפלגת העבודה מאמינה כי היהדות איננה כלי שניתן לנכס אותו למגוון מסוים. היהדות היא עולם שלם, היא אוצר בלום והיא יכולה להיות שייכת לכל אדם שמקבל עליו את ערכי היהדות ושמעוניין לקשור את גורלו לעם היהודי ולמדינת ישראל.

הליכוד
ממפלגת הליכוד לא נמסרה תשובה.

ממפלגת כחול לבן לא נמסרה תשובה.

מדרשימה המשותפת לא נמסרה תשובה.

ממפלגת רע"מ לא נמסרה תשובה.

מועמד **יש עתיד** לכנסת, למוסדות השלטון ולכל תפקיד ציבורי אחר הם נשים וגברים שלא דבק בהם רבב, הרואים במשרות שלטוניות שליחות הכרוכה באתוס ציבורי. לא נתמוך במועמדות למשרות ציבוריות של

תורה המאוחדת" קובעת, כי החינוך והחינוך ומערכותיו, חייב להיות מבוסס על הקניית האמונה ובטחון, כי האמונה בה' וקיום מצוותיו, הם הגורם להגשמת שאיפה נעלה זו, מילאה **"אגודת ישראל"** את חובתה להגשמת וליהדות הנאמנה, להקים, להחזיק ולבסס מוסדות חינוך ברוח ישראל סבא, המהווים את גולת ההנחיה ונפילתה: למען הרחבת רשת תלמודי התורה ובכלבנות של "החינוך העצמאי"; למען מוסדות החינוך הסמינריים של "בית יעקב" בכל רחבי הארץ; למען תיתת ניאוטה לחינוך תורתי מקורי זה, המגדל דור דה בכרם בית ישראל.

הזנקת מערכת החינוך
תקווה חדשה תציב את החינוך כנושא דגל ותציב כיעד זינוק לצמיחה אוטונומיה רחבה לבתי הספר, למנהליהם ולאנשי החינוך. דגש מיוחד יושם על

חיזוק מערכת הבריאות
תקווה חדשה תדאג לחיזוק מערך הרפואה ובתי החולים בישראל החולים תוך מתן טיפול רפואי יעיל

חרים מציגים בעיקר דיבורים, למפלגת הליכוד בה נוצלחת ברזומה. לא פחות חשוב מכך, בזמן שגל הוכיחה **מפלגת הליכוד** כי היא יכולה, ובהצלחה בינות למשברים, אל חוף מבטחים. יתרה מזאת טיפול במשבר האחרון בתקופת שלטונה, הפך ארצנו בפני המשברים התוקפים אותה כעת.

"ישראל ביתנו" שמה לה למטרה לחולל מהפך בתודעת חינוך ליצירת ישראל חזקה. מדינה שמבקשת לשמור אינן מעוגנות בחוק, ביניהן גידול בין עשירים ועניים, עם קרע מעמיק בחברה. ק"א: הזכות למשפט הוגן מופרת בביצוע מעורבות משגשגות עיקרון חשוב בבניית חברה, כלכלה ותרבות משגשגות ולהקמת בית משפט לחוקה. ישראל של שנת 2000 זכתה כל הזרמים בחברה הישראלית. אין להסתפק עוד בו

מפלגת העבודה, ממשיכת דרכו של ראש הממשלה אינטרס לאומי עליון של מדינת ישראל. השלום והחברות. שלום, ביטחון ורווחה קשורים זה בזה.

מפלגת העבודה רואה ביחסים עם ארה"ב ואירופה להגיע להסדרים מדיניים באזור, תוך תיאום עמיתים בארה"ב.

מפלגת העבודה תקיים משא ומתן מדיני תוך להבטיח את ביטחונם של מדינת ישראל ואזור משא ומתן עם

גם יסודות העוצמה של תשתיות חיוניות להמשך הצמיחה - השקעה במערכת ההשכלה הגבוהה והעיריות הציבוריים - הזנחו ונפגעו. פוטנציאל הצמיחה בישראל היערכות להשפעתן של תופעות עולמיות המשחרות גם לפתחנו, ככלכלי הממוקד בצמיחה כלכלית מתמשכת תוך שימור היציבות המרשימה של ישראל בתחום ההיי-טק ואת החדשנות והיחסי. וקדם רפורמו

לבחור. לשמור. לגזור.

ריבונות

ייעוץ
התנועה למשילות
ודמוקרטיה

המרכז למדיניות הגירה ישראלית
ISRAELI IMMIGRATION POLICY CENTER

